

„Izgubljeni prostor“ : slučaj Solin

Haklička, Vana

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

University of Split, Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy / Sveučilište u Splitu, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:123:346638>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-08**

Repository / Repozitorij:

[FCEAG Repository - Repository of the Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy, University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Fakultet građevinarstva,
arhitekture i geodezije u Splitu
Studij arhitekture

DIPLOMSKI RAD
2014./2015.

STUDENTICA:
Vana Haklička

NASLOV DIPLOMSKOG RADA:
'Izgubljeni prostor': slučaj Solin

LOKACIJA:

Solin – obala rijeke Jadro

MENTOR:

Red.prof. Neno Kezić

TEMA ODABRANOG PODRUČJA:

'Izgubljeni prostor' -
Istraživanje razvoja javnih prostora

KOMENTOR:

Dr.sc. Ana Šverko

SADRŽAJ

1. TEMA ODABRANOG PODRUČJA

- 'Izgubljeni prostor' - istraživanje razvoja javnih prostora
- Solin

2. OPIS KONCEPTA

- Lokacija
- Opis koncepta

3. URBANIZAM

- Situacija M 1:2000
- Situacija M 1:1000
- Mikrolokacije M 1:500
  - Arheološki park
  - Pješački most

4. PROJEKT KULTURNO-TEHNIČKOG CENTRA

- Opis koncepta
- Situacija M 1:500
- Tlocrti M 1:200
- Presjeci M 1:200
- Pročelja M 1:200
- Iskaz površina
- Aksonometrija
- Perspektivni presjek
- Prostorni prikazi

**'IZGUBLJENI
PROSTOR'**

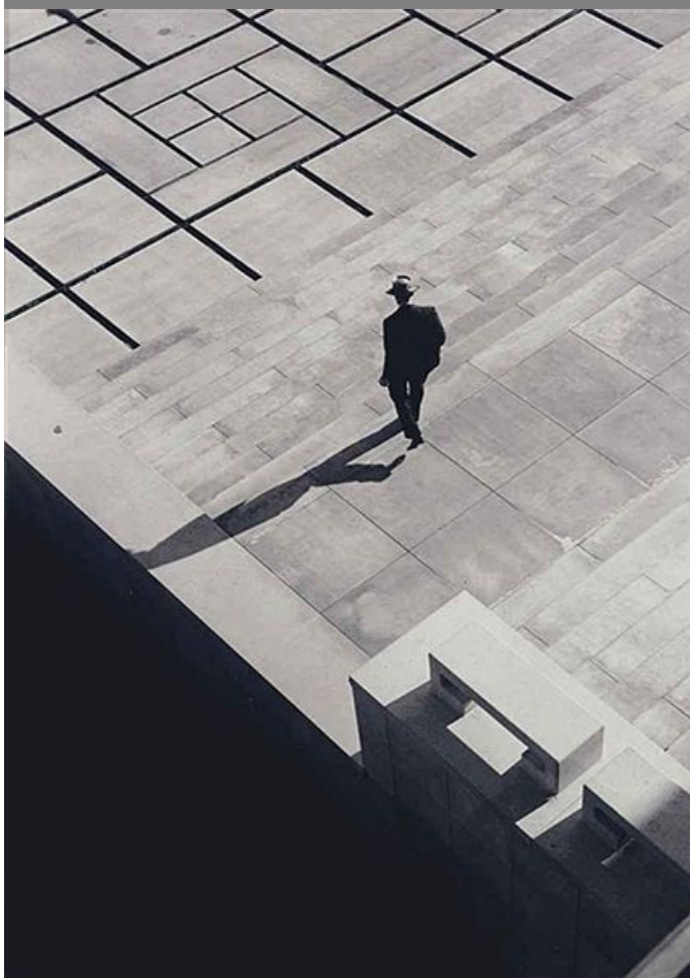
**TEMA ODABRANOG PODRUČJA:
Istraživanje razvoja javnih prostora**

**KOMENTOR:
Dr.sc. Ana Šverko**

Bedolina, Val Camonica, Italija - jedna od prvih mapa ugravirana u kamenu koja datira od prije 10.000 godina i predstavlja sustav ruta

'Space is a hidden feature of movement and movement is a visible aspect of space.'
Rudolph von Laban

Gradski prostori kretanja, projektirani ili spontano nastali dijelovi grada omogućavaju razne vrste kretanja. U te vrste spadaju hodanje, šetnje, boravak na otvorenome, okupljanje, odnosno kretanje u raznolikom javnom prostoru grada gdje je kretanje osnovni način doživljaja prostora.

Početak 21. stoljeća dolazi doba digitalizacije poslije 20. stoljeća tehnologije računala i automobila što je aktualiziralo temu hodanja. Veliki dio literature se bavi novim pojmovima poput **walkability** i **walkscapes**.

WALKABILITY / PJEŠAČKA PRISTUPAČNOST je pojam koji se razvio iz engleskog jezika te označava mjeru pristupačnosti prostora pješaku. Prošireno je i povećano zanimanje za temu hodanja u 21. stoljeću, a kao česta tema razgovora su stambeni dijelovi grada.

WALKSPACE / PROSTOR KRETANJA je prostor u kojem se krećemo, od hodanja, šetanja ili trčanja. Tim aktivnostima dajemo smisao prostorima kretanja. Walkspace je nekada bila cijela priroda, a odnosilo se na nomadska kretanja što se mogu smatrati arhetipom svih putovanja. Hodanje kao aktivnost bilo je istaknuto u antičkoj školi. Radi se o atenskoj školi u drugoj polovici 4. stoljeća prije naše ere kada Aristotel počinje predavati u Liceju. Vjeruje se da su Aristotel, kao i učitelji nakon njega, šetali uokolo, predavali i raspravljali. Tu susrećemo simbiozu hodanja, edukacije i filozofiranja pa govorimo o šetnji kao laganom hodu radi odmora (meditacija i razmišljanje) i rasonode (učenje i istraživanje).

WALKSCAPE / PROSTOR POGLEDA

je prostor koji vidimo iz prostora kojim se krećemo, a pruža nam prostornu orijentaciju, doživljaj, mjeru i značenje prostorima kretanja. Prostori pogleda postoje unutar gotovo svakog prostora kretanja na određeni način ili mjestimično probijanjem vizura, ili kao nedostatak vizura i povezanost s pogledom na nebo, pročelja zgrada, ili kao karakterističan panoramski pogled.

Teme odnosa između hodanja i urbanističko-arhitektonskog projektiranja postaju sve brojnije upravo danas kada je automobil polazište prostornih mjerila (gradova i njegovih dijelova), a hodanje postaje zaboravljena nesvjesna aktivnost koju svi primjenjuju svakodnevno.

1980. **Michaela de Certeaua** radi studiju **'Invencija svakodnevnice'**, u kojoj je jedan esej posvećen hodanju u gradu kao način čitanja grada. U svojoj teoriji on daje novu ideju o gradu, koja je prije svega kritika tadašnjih ideja o planiranju grada - 'retorika hodanja'. Radi se o kritici sagledavanja grada gdje umjesto gledanja iz ptičje perspektive, s neobodera New Yorka koje opisuje, on zagovara hodanje gradom i time daje radikalni obrat u načinu razmišljanja.

U knjizi **Francesca Carerija 'Walkscapes, Walking as an Aesthetic Practice'** koja proučava hodanje i lutanje unutar povijesti arhitekture do 20. stoljeća hodanje se smatra prvim estetskim činom te simbolički oblik generiranja arhitekture i pejzaža, koji je zaboravljen od arhitekata, a nanovo otkriven od pjesnika, pisaca, filozofa i umjetnika koji su sposobni vidjeti i ono što nije tu kako bi to stvorili. Knjiga je povijesni pregled teme hodanja u arhitekturi i pejzažu, koji je podijeljen u dva dijela. Prvo se autor bavi početkom povijesti od paleolitika, gdje je jedina arhitektura bila put. Od puta preko menhira do civilizacije Egipta sve je to etapa lutanja gdje se put doživljavao kao simbolični čin, a ne kao objekt u prostoru.

Nakon toga slijedi doba kada se grad gleda kao put, od dadaizma do iskustava 1960-ih godina. Knjiga kroz povijesne refleksije želi usmjeriti tamo gdje je put ponovno sredstvo, i to u onim prostorima koje autor naziva prazninom- **void**. To su javni prostori koji se razlikuju od javnih prostora bulevara, trgova ili perivoja; to su praznine koje su nomadskoga karaktera u kojima se luta - usporedni grad organiziranoga grada gdje je drukčija dinamika kretanja.

Problemi urbanog dizajna danas su što dizajneri nailaze na već gotove tretmane mjesta koje treba naknadno prenamjeniti. Nailaze na već narušena i loše dizajnirana mjesta koja imaju funkciju javnog prostora. Najčešće urbano planiranje tretira prostor sveden na dvodimenzionalne planove bez razmišljanja o trećoj dimenziji prostora, kao ključni element projektiranja, te vezama između prostora, objekata i ljudskog ponašanja. Danas rijetko kada urbani prostor je oblikovani prostor koji povezuje druge javne prostore, većinom je neoblikovani **'antispaces'**.

vačanje koncepta 'antispaces-a' kao **prevladavajućom tipologijom** bitno je u praksi urbanog planiranja. Svaki suvremeni grad ima popriličnu količinu praznog prostora, neiskorištene lokacije u srcu grada. Pojavom industrijalizacije u 20. stoljeću ljudi su se selili na periferije grada, a prijašnji centri su postali prazni. Kroz zadnjih godina radikalno ekonomsko, industrijsko i poslovno mijenjanje još više je pogoršalo problem praznog prostora unutar urbane srži. Ovo se specijalno događa duž autoceste, željezničkih tračnica i 'waterfront-a' gdje je glavni nedostatak poremećeni kontinuitet gradske forma. Pješačka veza između važnih destinacija često je prekinuta, hodanje je najčešće nekontinuirano i dezorijentirano iskustvo. Važno je da se prvo identificiraju nedostaci prostornog kontinuiteta te onda se ispune okvirom od građevina i povezanog otvorenog prostora koji će dati priliku za generirati nova ulaganja.

'Izgubljeni prostor' ('lost space') je pojam kojeg **Roger Trancik** koristi u svojoj knjizi **'Finding Lost Space: Theories of Urban Design'**. Trancik govori o problemu 'izgubljenog prostora' i neodgovarajućeg korištenja prostora, što pogada većinu urbanih centara i danas.

Izgubljeni prostor je ostatak neizgrađenog krajolika, zaboravljeno mjesto grada, daleko od protoka aktivnosti pješaka. Izgubljena mjesta su površine parkirališta koje često okružuju urbanu jezgru i prekidaju vezu između komercionalnog centra i stambenog područja. Ta mjesta predstavljaju ničiju zemlju o kojoj nitko ne brine, održava, a mnogo manje koristi.

Izgubljeni prostori su također prostori uz rub autoceste, napušteni 'waterfront-ovi', željezničke pruge, vojarnje i industrijski kompleksi koji su premješteni na periferiji za lakši pristup. To su prazni prostori, ostaci koji iz mnogo razloga nisu obnovljeni.

Općenito govoreći, izgubljeni prostori su nepoželjna, loše definirana urbana područja koja trebaju redizajn. S druge strane, pružaju ogromne mogućnosti za urbani dizajn i prenamjenu prostora, za kreativno punjenje i ponovno otkrivanje mnogih skrivenih resursa u našim gradovima.

Trancik navodi 5 glavnih uzroka nastanka.

1. Automobili

Najteže se nositi s ovisnosti o automobilima, jer je tako duboko ukorijenjen u način života. To se odrazilo na urbanu sredinu u kojoj su autoceste, prometnice i parkirališta dominantne vrste otvorenog prostora.

Mobilnost i komunikacija sve više dominiraju javnim prostorom, što je posljedica gubitka svog kulturnog značaja i ljudske potrebe. Ulice, u suštini više nisu urbani prostori u funkciji pješaka, funkcionira kao najbrža automobilska veza, bez obzira na cijenu socijalnih potreba.

2. Modernizam

Od 1930. do oko 1960. godine, taj je pokret bio utemeljen na apstraktnim idealima, socijalnoj utopiji te je gotovo znanstvenim putem nudio univerzalna rješenja i odgovore. U procesu planiranja zanemarena je važnost prostora ulice, gradskih trgova i vrtova te drugih važnih vanjskih prostora.

Piazza Navona, ulica i trg u Rimu je umetnuta između mase građevina, dajući smjer i kontinuitet urbanog života i stvaranje fizičke veze, značajnih mjesta. U Houstonu, Texas, s druge strane, urbani oblik se sastoji od odvojenih zgrada plutajućih između parkirališta i prometnica. Identificirati prsten izgubljenih prostora okružuje urbanu jezgru i prostorna je segregacija okruženja stambenih naselja što je tipičan primjer većine američkih gradova. Ovakvi gradovi nastali su utjecajem modernizma gdje su napušteni osnovni principi urbanizma i ljudske dimenzije otvorenog prostora koji su nastali urbanim planiranjem gradova prošlosti.

Profil srednjovjekovnih ili renesansnih gradova, najvažnijih povijesnih modela urbanog dizajna, općenito je nizak i jednostavan i tu je obično bliska veza između života unutar zgrade i aktivnosti na ulici. Dok je napretkom tehnologije, grad modernizma postao okruženje visokih građevina bez kontakta sa životom ulice. Socijalna i komercijalna tradicionalna uloga ulica je i dalje ugrožena, uzrokovana modernizmom gdje se gubi na značaju okupljanja, trgovanja i kupovanja u ulicama grada, koje su zamijenjene trgovačkim centrima.

Shadrach Woods se osvrnuo na Free University u Berlinu nazvavši ga „groundscaper“. U nekim skicama za natječaj Woods je izjavio: 'U tipu zgrade poput nebodera pokušava se razdvajati različite discipline. Odnos s jednog kata na drugi je slab, gotovo slučajan, prolazi kroz prostor- stroj-lift. U organizaciji 'groundscaper' ima veće mogućnosti zajednice i razmjene, bez nužnog žrtvovanja mira. Ovi termin jednako izražava i sažima neke strategije protiv modernizma. Forma nije slijedila funkciju, naprotiv, nije postojala neka prioritetna forma, ali je postojala ljudska aktivnost koja bi je na kraju definirala.

3. Zoniranje i urbana obnova

Gubitak tradicionalnih kvaliteta urbanog prostora također su rezultat urbanističkih politika i urbanih obnova projekata provedenih tijekom 1950-ih i 1960-ih. Impuls je bio čišćenje tla, dezinficiranje, te promicanje ljudske dobrobiti kroz razdvajanje zemljišta po diskretnim zonama. Zakon zoniranja je imao učinak odvajanja funkcija koje su često bile integrirane. Odvojenje dijelova uzrokuje segregaciju između prostora življenja i rada.

'Public space is the city.'
Oriol Bohigas

4. Privatizacija javnog prostora

Privatno poduzetništvo također je bitno pridonijelo nastanku 'izgubljenog prostora' u našim urbanim centrima.

Mi smo transformirali grad kolektivnih prostora u grad privatnih ikona.

Kontinuiteti ulica su često prekinuti loše postavljenim objektima, često krše zadana pravila od visine i oblika, te s raznovrsnim stilovima i materijalima na fasadi žele dobiti dozu pozornosti.

Grad postaje gledalište za privatni ego na štetu javnog djelovanja.

U gradovima prošlosti, nacrti ulica, trgova, parkova i drugih prostorija u javnom prostoru, su integrirani s dizajnom pojedinih građevina.

James Steward Polshek u svome izdanju **'Architecture in the Public Realm'** smatra da standardi za integraciju arhitekture i urbanih prostora su postavljena od strane pokrovitelja i graditelja renesanse - taj modelu društva arhitekti bi trebali uzeti kao svoj najvažniji presedan.

Kao što je vlada postala sve više podijeljena, a privatni interesi više odvojeni od javnosti, osjećaj da postoji okvir zajedničkih briga i interesa je izgubljen.

5. Promjena korištenja zemljišta

Preseljenje industrije, zastarjeli transportni objekti, napušteni vojni posjedi i ispražnjene komercijalne ili stambene zgrade su stvorili ogromne prazne podcijenjene površine u centru mnogih gradova. Ovi prostori pružaju ogroman potencijal za prenamjenu korištenja kao npr. u svrhu mješovite namjene. Veliki broj poželjnih mjesta uz obalu zauzimaju zastarijele trgovačke luke ili željezničke pruge. Takva prazna, napuštena, zastarijela mjesta mogu se privremeno zamijeniti s urbanim vrtovima, komercijalnom hortikulturom ili gradskim parkovima.

'Prihvatanje određenih stvarnosti ne isključuje idealizam. To može dovesti do nekih otkrića,'
Rem Koolhaas

U uspješnom gradu, dobro definirani otvoreni javni prostori su potrebni jednako kao i dobre građevine. Što možemo naučiti iz tradicionalnih, predindustrijskih gradova je to da gradski vanjski prostor treba biti sila koja daje definiciju arhitekture svojim granicama, uspostavlja vanjske prostorije, sobe. Ljudi vole prostorije, one se odnose na njihovu svakodnevnicu od doma do posla.

U urbanizmu naglasak treba biti na skupine i sekvence otvorenih prostorija u četvrtima kao i u cjelini, a ne na pojedinačnim prostorima kao izolirani entitet. Moramo povratiti izgubljene prostore i pretvoriti ih u mogućnosti za razvoj.

Grad nije funkcionalna forma, ali je relacijska, nije izrađen od izoliranih objekata na slobodnom prizemlju. Sada, nezgrapna izgrađena masa je širi i upija sve varijacije na planu. Ovo nije mjesto za jedinstvena rješenja, nego za sustav regulacije i repetitivnosti.

Ako citiramo **H. Hetzbergera** dok se prisjeća razmišljanja svog učitelja: 'isprojektiraj od svega prostor, mnogo prostora pojedinih kuća i svakog grada, jer kuća je mali grad, a grad je velika kuća.'

Mješavina aktivnosti na otvorenom pod utjecajem je brojnih uvjeta. Fizička okolina jedan od čimbenika: faktor koji utječe na aktivnosti u različitoj mjeri i na različite načine. Aktivnosti na otvorenom, javnom prostoru su tema knjige **'The Residential Street Environment'** Jan Gehl. Gehl pojednostavljuje, vanjske aktivnosti u javnom prostoru dijeli na tri kategorije: **potrebne aktivnosti, izborne aktivnosti, i društvene aktivnosti.**

1. Potrebne aktivnosti uključuju one koje su više ili manje obavezne - ići školu ili na posao, shopping, čekanje autobusa ili osobe, obavljanje zadataka. Općenito, svakodnevni zadaci i zabave pripadaju ovoj skupini. Ove aktivnosti će se odvijati tijekom cijele godine, u gotovo svim uvjetima, i manje ili više neovisno od vanjskoj okolini. Sudionici nemaju izbora.

2. Izborne aktivnosti su one gdje ih sudionik svojom željom učini ako je u mogućnosti. Ova kategorija uključuje takve aktivnosti kao što su šetanje zbog opuštanja i svježeg zraka, stajanje, sjedenje, ležanje na travi zbog uživanja, ili sunčanje. Te aktivnosti se odvijaju samo kada su vanjski uvjeti optimalni, vrijeme i mjesto. Ovo je osobito važno u vezi s prostornim uređenjem, jer većina rekreacijskih aktivnosti se odvijaju na otvorenom. Ove aktivnosti posebno ovise o vanjskim fizičkim uvjetima. Na gradskim ulicama i prostorima loše kvalitete, mali broj aktivnosti se odvija te zato ljudi žure u svoje domove.

3. Društvene aktivnosti su aktivnosti koje ovise o prisutnosti drugih u javnim prostorima. Društvene aktivnosti su djeca u igri, komunikacija, komunalne djelatnosti raznih vrsta, i na kraju, što je najraširenija društvena aktivnost - pasivni kontakti, to jest, jednostavno gledanje i slušanje drugih ljudi. Društvene aktivnosti javljaju se spontano, kao izravna posljedica ljudi koji se kreću na istim mjestima. To znači da se društvene aktivnosti indirektno podržavaju prema potrebi i izborne aktivnosti im daju bolje uvjete javnog prostora.

Jan Gehl navodi da su sve ove aktivnosti bitne za prostorno uređenje. Kroz svoje studije o javnim prostorima, kojima se posvetio cijeli život, daje niz primjera svjetskih gradova, njegovih problema i rješenja, kao primjer i input za gradove koji se suočavaju s problemom javnog prostora.

Jedan od primjera je **Copenhagen** gdje se od 1968. - 1986. godine broj pješaka na ulicama i trgovima utrostručio uređenjem i prenamjenom javnog prostora. Kada su glavnu ulicu u Copenhagenu prenamijenili u pješačku, u početku nisu vjerovali da će taj prostor zaživjeti, a danas je glavno žarište društvenog okupljanja.

'THE RECONQUERED CITY'

U Barceloni se rodio pojam **'the reconquered city'** koji znači oslobođenje grada od okova prometa i vraćanje ljudima. Gehl smatra da Barcelona treba biti primjer svim gradovima kako razmišljati o malom čovjeku, društvenom životu i isplanirati javni prostor u kojem se čovjek ugodno osjeća. 1980-ih u Barceloni pojam javni prostor su počeli shvaćati ozbiljno. Nakon Francove diktature, grad je javni prostor stavio pod prioritetnim. Nakon mnogo godina vratila se demokracija, i kao proslavu toga napravili su se novi javni prostori u svim dijelovima grada te tako su zaživjeli i rubni dijelovi s novim sadržajima javnog karaktera. Tako je Barcelona postala primjer i inspiracija javnog prostora u arhitekturi.

'IZMIŠLJENA MJESTA'

'Izmišljena mjesta' ('Invented places') je pojam o kojem piše **Jan Sircus** u istoimenom članku.

Izmišljena mjesta izviru iz kreativnih umova pisaca, umjetnika ili arhitekata. Često čista fantazija, oni su 'drugi svjetovi' iz Oza, Star Warsa, Dynotopia, i Myst. Ipak, njihova inspiracija je svijet u kojega nastanjuju. Pisci i umjetnici besplatno posuđuju zanate, tehnologije i arhitekturu drevnih civilizacija, noviju povijest, i suvremeno društvo. Oni miješaju kulture i slike te stvaraju novu, vjerodostojnu viziju mjesta. Zajedničko najuspješnijim izmišljenim mjestima su '**tema**' i '**priča**'. Tema je najvažnija 'velika ideja', spajanje priča. Tema uspostavlja kontekst. Priča daje sadržaj.

Sircus stavlja za primjer **Disneyland** koji je dio stvarnog svijeta, a u suštini izmišljeno mjesto. On formira stvarnost iz fantazije na načine koji su često simbolički i podsvjesni; kopanjem duboko u psihu korisnika stvara naviranje uspomena. To je uspješan način jer se pridržava određenih načela sekvencijalnog iskustva i pripovijedanja, što stvara odgovarajući i smislen osjećaj mjesta u kojem obje aktivnosti i sjećanja su individualni i zajednički. Disneyland nudi 'sigurne' avanture u 'sigurnom' okolišu, potvrđujući našu sposobnost preživljavanja i rasta u svijetu rizika i sukoba.

I, poput romana, stvarna mjesta moraju znati njihovu publiku prije napisane priče. To je uobičajna svijest uzeta na razini marketinškog branda. Svako mjesto je potencijalni brand. U svakom smislu koliko i Disneyland i Las Vegas, gradovi poput Pariza, Edinburgh, i New Yorka su sami svoj brand, zbog dosljednosti,

nastala je jasna slika kako svako mjesto izgleda, osjeća, priča, ili se povijest prenosi. Mjesto ima značenje i uspomene. Mjesto nije pasivno.

Uspješno mjesto, kao roman ili film, angažira nas u emocionalno iskustvo i organizirano komunicira sa svrhom i pričom. Priča je snažna metafora mjesta. Nekada mjesto stvara priču, kao u Edinburgh-u, a ponekad je priča temelj na kojem je mjesto stvoreno, kao u filmovima, ili u Disneyland-u.

Sircus priča o zamisljocima ('Imagineers') koji su tijekom godina slijedili određena načela od temeljne važnosti za stvaranje uspješnog mjesta. Ovi principi se bave **strukturuom i temom** (organizacijom ideja i protokom ljudi), **uzastopnim iskustvom** (govorenjem priče ili namjene) **vizualnom komunikacijom** (detalji, simboli i magneti) i **sudjelovanjem** (putem osjetila, akcije i memorija).

1. Struktura i tema

Struktura u ovo kontekstu je organizacija planiranja. Ljudi vole jednostavan i logičan tok plana. Tako je lakše pratiti slijed događaja, lakše se orijentirati, i ljudi se osjećaju ugodnije, s više kontrole. Previše izbora stvara stres i zbunjenost. Građevina treba reflektirati 'temu'.

2. Uzastopno iskustvo

Doživljaj mjesta je kao praćenje rijeke.

"which flows, now fast, now slow, now placidly between broad banks ... now halted by a dam, now debauching into an ocean" (Eric Bentley, The Life of the Drama)

Doživljaj se emocionalno razvija u fizičkom slijedu. U snimanju filmova, snimanju reportaža uzastopnih slika koristi se linearno opisivanje svakog pogleda akcije i postavki.

U mjestu gdje nastaje priča, sekvence se doživljavaju na više načina, od različitih pravaca i različitih točaka gledišta. Tu ne može biti klasičan početak, sredina i kraj. To je interaktivna priča.

U prostornom slijedu, kao što je film, postupno prelaženje (razrješava), nagle promjene (skok posjekotina), ili nove perspektive (različite točke gledišta), kontrolira priča. Svaki stvara različite emocionalne doživljaje. U prostornim pričama, elementi mjesta mogu biti smisao priče. Mali tunel postaje 'prijelaz' ili početak nečeg novog, kao što je npr. zečja rupa iz Alise u zemlji čudesa. Ima mnogo takvih primjera, a sve asocijativnog značenja.

Europski gradovi su puni

'wienie'. Kupole crkava i banka, te kule i dvoraci, svi djeluju na kretanje ljudi kroz grad. Oni pružaju orijentacijske oznake i ciljeve, izvan izvornih značaja, simbola moći. Izmišljeno mjesto treba slični marker u prostoru i emocionalne magnete.

3. Vizualna komunikacija

Puni smisao ili priča mjesta je očigledno ako se može čitati; ako je vizualno čitljivo.

Izazov izmišljenog mjesta je napraviti mjesto čitljivo publici, suptilnim komuniciranjem s njom i poboljšanjem prizora i zvukova. To uključuje pažljivo korištenje boja, teksture i detalja da priča bude očita i vjerodostojna. Čitljivost je ključ.

U starijim mjestima značenje simbola se često mijenjalo ili zaboravljalo, a priče su se stalno razvijale ili reinterpreterale. Izvorna čitljivost je možda izgubljena na današnjoj publici. Gradovi se mijenjaju s vremenom, stvarajući svoju priču.

4. Sudjelovanje

Ova zadnja komponenta izmišljenih mjesta i potreba vizualnih komunikacija su vizualno neodoljivi žarišni elementi, ili '**emocionalni-magneti**'. To je ono što je **Walt Disney** prozvao '**wienie**'. Može biti izolirani toranj, dvorac ili interesantni događaj, ali to nastavlja pokretati ljude te ih namamljuje kroz prostor do određenog odredišta. '**Wienie**' je više od nekog jednostavnog landmaraka, zato što utjelovljuje značenje te izaziva akciju i emocionalni odgovor. U Disneylandu, svaka zemlja, svaka priča, ima barem jedan veliki 'wienie'. Oni su često vidljivi iz drugih 'zemalja' te podsjećaju da ih još druga priča i mjesto čekaju.

Uspješna mjesta mogu biti bogata detaljima ili autentična, ili hrabro apstraktna i dramska, pružajući jasnu vizualnu komunikaciju koja je lako razumljiva i sukladna s pričom. Svakako, treba se napraviti balans između doživljaja, uređenja, otkrivanja i preopterećenja informacijama. Prezentacija i pristupačnost doživljaja treba imati svoju hijerarhiju, dopuštajući ljudima da imaju svoje odluke koliko duboko i koliko široko žele ići. To pomaže napraviti doživljaj manje rizičnim, više kontroliranim, ali ugodnijim. Ukratko, sva mjesta su u određenoj mjeri izmišljena, ali su uspješna ona koja se odlikuju planiranjem, gradnjom i programom koji se jasno integriraju s pričom. Priča stvara mjesto što ima više smisla i više dostupnosti. Priča je pojedinačno i zajedničko iskustvo.

Sircus govori da ne znači da cijeli svijet treba biti kao tematski park, ali postoje pouke koje treba svladati iz ovih eksperimentalnih, uspješnih, cross-kulturnih, intenzivnih mjesta.

KOJA JE BUDUĆNOST NAŠEG JAVNOG PROSTORA?

'You have to pay for public life'
Charles Moor

Nedostatak i nejednakost u raspodjeli urbanog otvorenog prostora su simptomi većih transformacija javnog prostora i javnog djelovanja. Već neko vrijeme, te se promjene odražavaju na političke, ekonomske i tehnološke promjene i čine nas opreznima.

Tribid Banerjee je napisao članak 'The future of public space: beyond invented streets and reinvented places' za *Journal of the American Planning Association* gdje govori da svaka rasprava o budućnosti javnih prostora mora nužno početi s osvrtom na evolucijske vrijednosti i simbolike povezane s urbanim otvorenim prostorima u prošlom stoljeću. U drugoj polovici 19. stoljeća, većina velikih gradova Amerike - Boston, Chicago, New York, San Francisco, a kasnije Buffalo, Detroit, Kansas City, Louisville i Rochester- su stekli velike komade zemljišta u gradu, te ih pretvorili u velike gradske parkove ili sustave parka.

U progresivnom dobu ranog 20. stoljeća, zdravlje, higijena i rekreacijske mogućnosti za javnost, postale su glavni razlog za otvoreni prostor. Ti svjetovni ciljevi, inspirirani od **Ebenezer Howard-a** i **Engleskih vrta** gradova, predloženi su kao protuotrov napučenosti i zagađenog okoliša industrijskog grada. 1933. u Atenskoj povelji, Međunarodni kongres moderne arhitekture (CIAM) snažno je podržao pružanje urbanih otvorenih prostora kao bitno načelo suvremenog urbanizma, koji se odnosi na otvorene prostore kao pluća grada. Dakle, ono što je počelo kao dio velikog građanskog dizajna pokret postupno postaje sve populistički, više institucionaliziran, a više birokratiziran kao dio planiranja racionalnog grad. U međuvremenu, privatni trgovački centri nastavljaju plijeniti više od javnog života ne samo u Americi i svim suvremenim gradovima diljem svijeta, dok glavna ulica gradova postepeno propada. Privatizacija javnog života i prostora je jedan od problema s kojim se susrećemo u 21. stoljeću.

U svakodnevnom govoru, javni prostor je povezan parkovima, igralištima ili sustavima otvorenog prostora koji su očito javne površine. No, nisu svi otvoreni prostori javne površine, a nisu ni svi javni prostori otvorenog tipa, u tom slučaju nisu svi javni prostori ni pod vedrim nebom, a ni dostupni i besplatni.

Koliko su dostupni i otvoreni naši javni prostori? Jesu li dostupni fizički i psihički? Jesu raspoređeni podjednako i pravedno u urbanom području?

Osjećaj da su javni prostori u opadanju i dalje se potvrđuje rastućim trendom, ono što se obično opisuje kao 'privatizirani' javni prostori. Naizgled oksimoron, termin se obično koristi za opisivanje korporativnih trgova i otvorenih prostora, trgovačkih centara, i drugih takvih prostora koji su sve popularnije destinacije za javnost. Naravno, nijedan od tih privatnih prostora nije uistinu javan, iako su možda stvoreni urbanističkim programima ranijih godina.

Tijekom posljednjih 50 godina, trgovački centri su postali 'novi gradski centri' (Rybczynski, 1993) te su zamijenili kulturu glavne ulice metropola cijeloga svijeta, da bi postali možda i najviše sveprisutna i često posjećena mjesta i danas (Kowinski, 1985). Sveukupno, trgovački centri, korporativni trgovi, arkade, galerije, te mnogi neprirodni ili tematski prostori stvaraju privid javnog prostora, od kojih su rizici i nesigurnosti svakodnevnog života pažljivo izolirani. Tako se stvorio marketing takvih prostora koji su 'očišćeni' od opasnosti, beskučnika, prljavštine i vremenskih uvjeta. U mnogim gradovima u ime pješaka su omogućili izgradnju mreža mostova, puteva, tunela za spajanje ovakvih korporativnih prostora da i u ekstremnim vremenskim uvjetima budu pristupačni. To je stvorilo ono što **Trevor Boddy** (1992) naziva 'analogni grad', ili grad neprirodnih urbanih prostora koji se čuva od siromašnih i nepoželjnih.

spring 2009

Times Square, New York

summer 2009

'Kada je shopping još bio povezan s ulicom, bilo je intenziviranje i artikulacija ulice. Sada je postao posve neovisan -sadržan, kontroliran, ispitan.'
Rem Koolhaas

Koncept javnog života je neodvojiv od ideje o **'javnog prostora'** (Habermas, 1989) i pojam civilnog društva, gdje se javni poslovi raspravljaju na javnim mjestima.

Domena javne sfere se vidi da postoji između privatnosti pojedinca i obiteljskog života i države (ili vlade).

No, tu je još jedan pojam javnog života koji proizlazi iz naše želje za opuštanjem, socijalnim kontaktom, zabavom, slobodnim vremenom i jednostavno dobrim provodom. Pojedine orbite ovog javnog života su oblikovane kulturom potrošača i mogućnostima koje nudi 'nova ekonomija'. Postavke za takav javni život nisu nužno javni prostori.

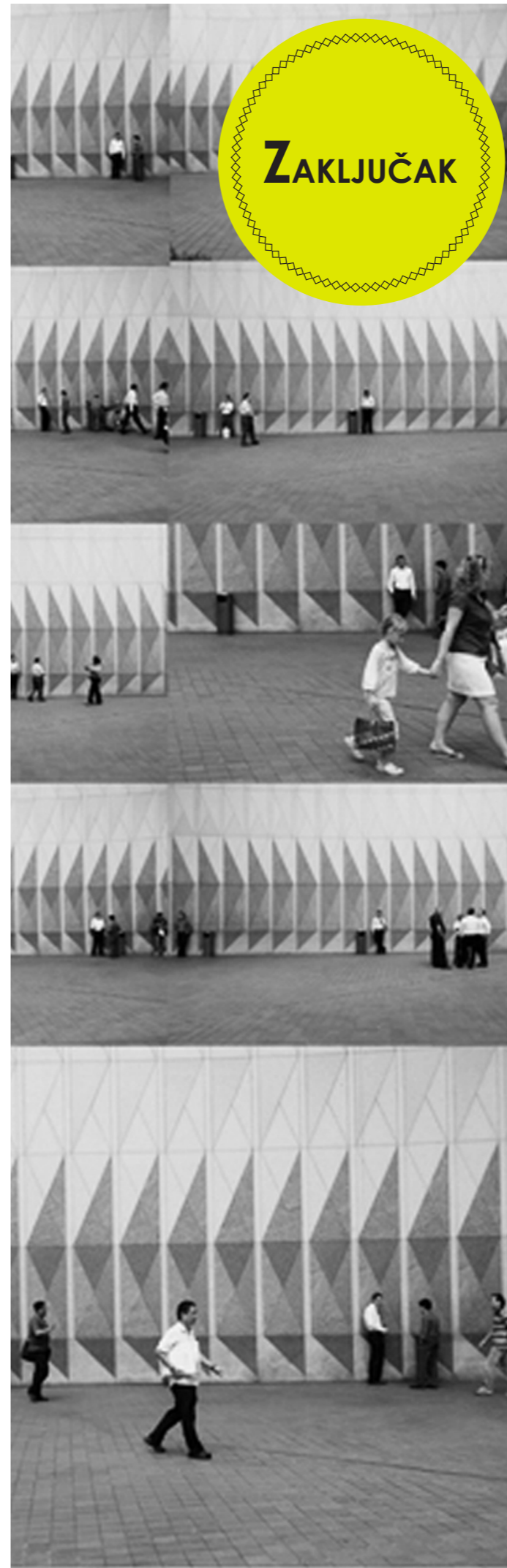
Prema Ray Oldenburg-u, takve postavke mogu se zvati **'trećim mjestom'**, suprotno od prvog mjesta - doma ili drugog mjesta - rada ili škole. To su mjesta, kao što su barovi ili konobe, kozmetički saloni, dvorane bazena, štekati, i slično. Postoji kultura **'specifično treće mjesto'** u koju spadaju Engleski pubovi, štekati u Parizu, vrtovi piva u Njemačkoj, jer su povijesno povezani s kulturom i urbanizmom različitih gradova. **Tematski parkovi** su simboli izumljenog mjesta i sadrže neke aspekte našeg kolektivnog javnog života, ali oni nisu treća mjesta, jer su korporativne produkcije u turizmu i industriji zabave.

Gledanje, traženje, motrenje su djelovi našeg normalnog ponašanja u potražnji. Kulturno-društveni kontekst tog ponašanja, je dobio mnogo pažnje u kritičnoj literaturi o urbanizmu modernizma.

Kao osnovnu postavku analiza obično su uzimali Pariz na kraj 19. stoljeća, odmah nakon Haussmanove transformacije. Predmet te literature je **'flâneur'**, osoba koja se veže uz 'flânerie', 'aktivnost šetnje i potrage' (Tester, 1994.). **Arkade u Parizu** se smatraju temeljem za takve aktivnosti, a njihovi oblici i funkcije su postali subjekti pisanja o urbanizmu. Ove su arkade najraniji oblik privatiziranog javnog prostora i prethodnik modernog oblika trgovina, trgovačkih centara, i **'izmišljenih ulica'** (ulica nastalih kazališnom scenografijom) zapadnog svijeta.

Danas, to je prikladno miješanje 'flânerie' i 'trećeg mjesta' koji diktiraju scenarij za uspješan javni život. Novi trgovački centri su dizajnirani danas da potaknu **flânerie** i **'druženje'**.

Ova ista formula je korištena za nova 'izmišljena mjesta i ulice' poput **Times Square-a u New Yorku**, gdje je postao multimedijalno središte za američke komunikacije i zabavne industrije. U svim slučajevima 'novih izmišljenih mjesta i ulica' cilj je napraviti javni život **flânerie** i **konzumerizma**; gdje se zapravo odvija bilo u javnom ili privatnom prostoru nije važno. Linija između javnog i privatnog mjesta lako blijedi, što se i dogodilo i Pariškim arkadama.

Nedavna revolucija u komunikaciji i informacijskoj tehnologiji je napravila to da se izoliramo iz javnog života i prostora. Sada smo svi građani **'cyberspace'**

i **'cybercommunities'**, gdje konvencionalni koncept javnog prostora i mjesta sve više postaje zastarjelim. Što brine mnoge je da li ovaj **'cybercity'** i njegovi **'cyberplaces'** mogu u potpunosti ukloniti društveni život stvarnih mjesta i zajednica. Sada je moguće provesti mnoge naše svakodnevne aktivnosti, shopping, poslovne transakcije, druženje, putem interneta, čime se smanjuje potreba za komunikacijom lice u lice i putovanjima.

Mi se sada pitamo kako tehnologija komunikacije može revolucionirati naš način života i kakav učinak može imati na konvencionalne urbane forme.

No, hoće li to izbjeći izgradnju novih trgovačkih centara? Što će biti alternativa namjena tih prostora? Ako sve više i više radnika ostaje kod kuće i telekomunicira, hoće li to dovesti do jačeg osjećaja lokaliteta i lokalnih javnih prostora? Hoće li to dovesti do oživljavanja glavnih ulica i 'trećih mjesta'?

Revolucija komunikacijske tehnologije može nagovjestiti i druge događaje koji mogu dodatno negirati javni život i javno djelovanje. 'Cyber' život bi mogao dovesti do veće izolacije, povlačenje i otuđenost. Naizgled, dvojnost javnog grada siromašnih i ovisnog stanovništva, i privatnog grad uspješno će nastaviti s dvije strane digitalnog jaza.

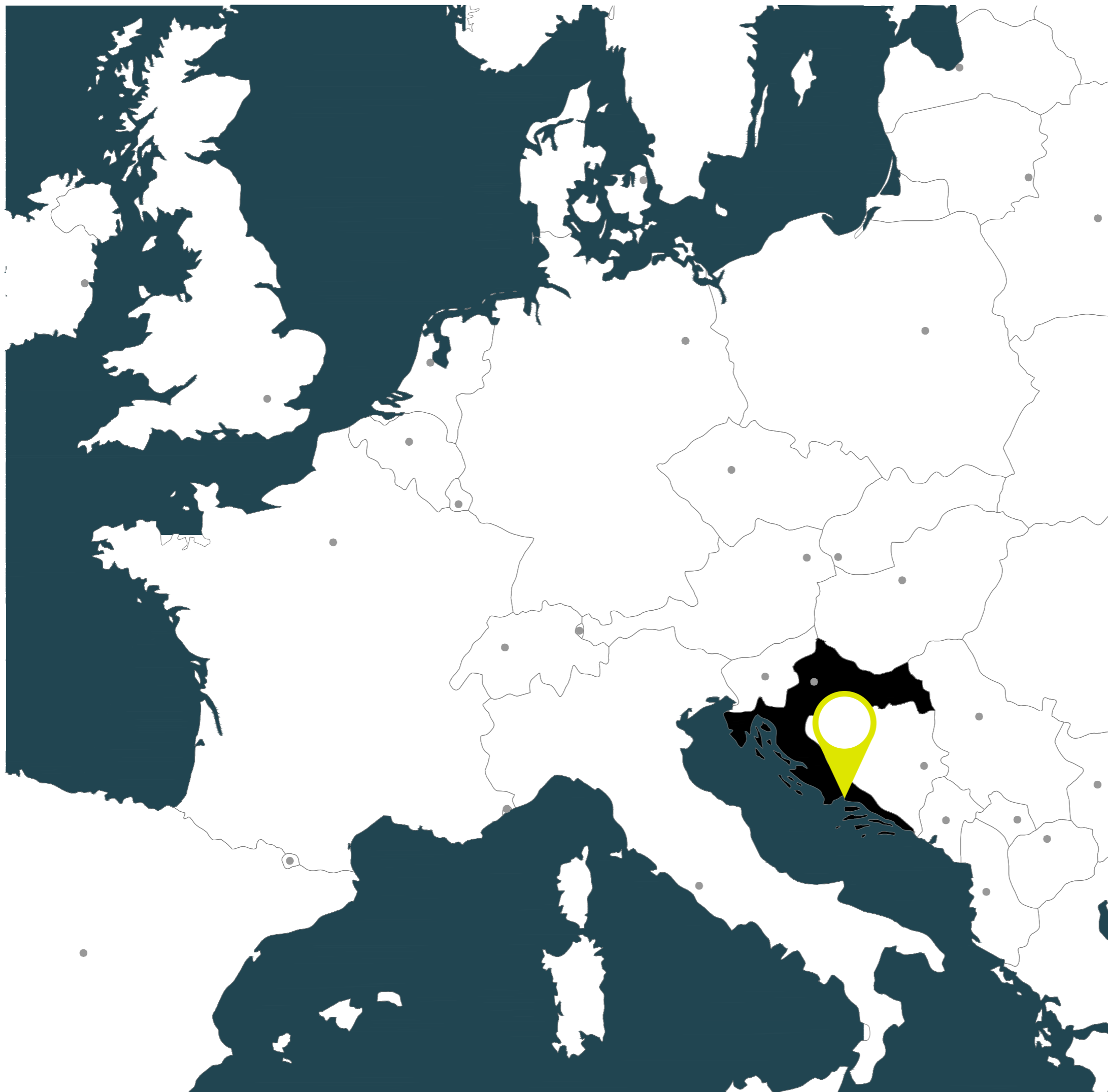
Javni prostor je uvijek bio prostor koji okuplja, orijentira a najviše je svjedočio o raznim tipovima demonstracija gdje bi se ljudi ujedinili i javno progovorili, negodovali ili klicali (od prosvjeda, gay parada do koncerata i slavlja), bez obzira ipak nastavlja imati demokratsko, kulturno i simbolično značenje. Usprkos novom mediju i virtualne platforme, što može biti također iskorišteno za ujedinjenje mase u novom mileniju, javni prostor nastavlja igrati ulogu mjesta okupljanja ljudi.

- Jan Gehl & Birgitte Svarre: 'How to study public life'
- Jan Gehl: 'Three types of outdoor activities; Outdoor activities and quality of outdoor space'
- Tribid Banerjee: 'The future of public space: beyond invented streets and reinvented places' za *Journal of the American Planning Association*
- Jan Sircus: 'Invented places'
- Roger Trancik: 'Finding Lost Space: Theories of Urban Design'
- Stewart Brand: 'Shearing Layers' iz 'How Buildings age: What happens after they are built'
- Časopis PROSTOR 1[43] 20[2012] 118-131 T. Marić, B. Bojanić Obad Šćitaroci Walkspace-Linearno povezivanje prostora na primjeru Splita
- Rem Koolhaas: 'Mutations'
- Ch.Alexander: 'A pattern language'
- Jane Jacobs: 'The Death and life of great american cities'

SOLIN

ZEMLJOPISNI POLOŽAJ

Solin je grad u Hrvatskoj koji administrativno pripada Splitsko-dalmatinskoj županiji. Solin kao grad je spoj više zaseoka - **Vranjic, Mrvinci, Sv. Kajo, Ninčevići, Rupotine**. Nalazi u središnjoj dalmaciji, sjeveroistočno od Splita, s kojim je urbanistički srastao. Solin je samostalna lokalna jedinica, ima status grada. Okružen je planinama Kozjak i Mosor, ta Splitom s juga, a kroz njega protječe rijeka Jadro u smjeru istok-zapad. Udaljen je 5 km sjeveroistočno od Splita, te zbog blizine je često promatran kao predgrađe.

Sastoji se od tri izdvojene cjeline: središnjeg dijela na raskrižju cesta (Mitnica) prema Splitu, Trogiru i Klisu (stambeno-poslovni dio Solina), od Majdana, u maloj kotlini gornjeg toka Jadra, s tvornicom cementa, i od Donje Strane (Sveti Kaja), oko 1,5 km zapadno od središnjeg dijela, na cesti prema Trogiru, s tvornicom cementa i industrijskim pogonima. Između Donje Strane i središnjeg dijela Solina ostaci antičke Salone. Ima ukupnu površinu 18 km². Klima je mediteranska.

POVIJEST SOLINA

Činjenica da je **Dioklecijan rođen u Saloni** ili u njezinoj okolici i što je u blizini sagradio glasovitu palaču, podigla je ugled ovog, ionako važnog centra. To svjedoči prostrana luka i brojne ceste koje su ga povezivale s ostalim krajevima carstva.

Posljednja tri stoljeća života stare **Salone** karakteristična su po razvitku jake **kršćanske zajednice** u gradu i njezinu utjecaju na cijelu pokrajinu. Salonitanski biskup, naime, postaje metropolit cijele provincije Dalmacije. To je i doba postepenih provala barbarskih naroda, od kojih neki, kao na primjer Istočni Goti svršetkom V. stoljeća, dolaze i do ovih strana. Dok pod njihovim udarom pada samo Zapadno rimsko carstvo, Salona, nalazeći se relativno daleko od glavnih putova njihova prodora, živi još 130 godina, te u jednom času postaje utočište nekima od posljednjih zapadnorimskih careva. Grad je porušen od **Avara i Slavena** oko 614. godine. Preživjelo stanovništvo, koje je uspjelo pobjeći, sklonilo se na obližnje otoke i u Dioklecijanovu palaču. Tu je počeo život novog grada, današnjeg Splita.

Do danas je stari **Solin** ostao u ruševinama, od kojih je tek dio dobro istražen, ali i ovo, što je otkriveno, dostatno govori o njegovoj veličini i značenju. Ako pogledamo tlocrt grada, vidimo da mu je oblik prilično nepravilan, a podsjeća na elipsu. Najduža os doseže oko 1600 metara, a ona najšira oko 700 metara. Površina opasana bedemima iznosi 72 hektara. U drugom stoljeću poslije Krista, za makromanske opasnosti, i noviji dio grada, kao što je bila i prva jezgra, opasan je zidovima i utvrđen kulama. Otada mu opseg zidina doseže oko 4 kilometra, a broj kula do 90. U VI. stoljeću, za vrijeme bizantsko-gotskih ratova, neke kule su pojačane pa dobivaju trokutaste završetke koji se i danas vide.

Hrvatsko ime **Solin** nastalo je od **latiniziranog naziva Salona**, koje ima korjen u ilirskom jeziku. U povijesti se to ime spominje prvi put **119. godine prije Krista**, za rata Ilira i Rimljana. Početak je ovog naselja svakako mnogo raniji. Stari grčki geograf Strabon kaže da je **Salona bila luka ilirskog plemena Dalmata**, koji su vjerojatno trgovali na tom mjestu s grčkim pomorcima.

Ostaci bedema, predmeti grčkog podrijetla nađeni u Saloni i njezinoj okolici, upućuju na Grke kao utemeljitelje ovog grada.

Neki mu stavljaju početak u **IV. stoljeće** prije Krista. Očito je, da je u Saloni veoma rano jak **grčki utjecaj**, pa se s pravom kaže za prvo razdoblje Salone da je to **grčko-ilirska naseobina**. U **prvom stoljeću** prije Krista Salonu zauzimaju **Rimljani**. U građanskom ratu između Cezara i Pompeja stanovnici Salone pristaju uz **Cezara**; budući da je pobijedio, grad je promaknut na čast kolonije, pa se službeno naziva '**Colonia Martia Julia Salona**'. Grad se širi prema istoku i zapadu te dobiva dva nova dijela: **pored starijeg grčko-ilirskog noviji rimski na zapad i istok**. Zbog toga se od tog vremena kod pisaca susreće i pluralni oblik za naziv grada - **Salonae**.

Kad je Ilirik uređen kao rimska pokrajina, Salona postaje pravi **kulturni, trgovački, politički**, a neko vrijeme i **vojni centar**. U kasnijim vijekovima on je i crkveno središte ovih strana. U prvim stoljećima poslije Krista doseljavaju se mnogi istočnjaci, pa među njima i vjesnici evanđelja, koji u drugoj polovici **III. stoljeća** organiziraju u Saloni i **kršćansku općinu**. Ona u vrijeme **Dioklecijana** ima brojne mučenike.

Solin je poznat u Hrvatskoj po tome kao jedan od prvih kršćanskih gradova, mjesto prvih pokršćavanja Hrvata. U bazilici Sv. Petra i Mojsija- **Šuplja crkva**- je okrunjen hrvatski kralj Zvonimir, dok je kraljica Jelena podigla dvije crkve na **Gospinom otoku**. One su više puta rušene, tlocrti prijašnjih crkvi ocrtavaju se na podu do postojeće. To je ujedno najstarije marjansko svetište u Hrvatskoj.

Početakom 20. stoljeća Solin zahvaća **industrializacija**, te sa novonastalim tvornicama i skladištima (cementara, naftna skladišta, tupalolomi na Kozjaku) uz morsku obalu, solinski krajolik i kontakt s morem biva nepovratno uništen, spriječavajući i geografsko širenje grada. Solin će sve do kraja 20. stoljeća biti tek industrijsko predgrađe Splita. **Solin** je opet stekao **status grada** osamostaljenjem države. 1993. kada je opet dobio status grada, Solin započinje sa uređenjem gradskog središta, izgradnjom novih građevina te postupnim razvojem grada kao zasebne jedinice.

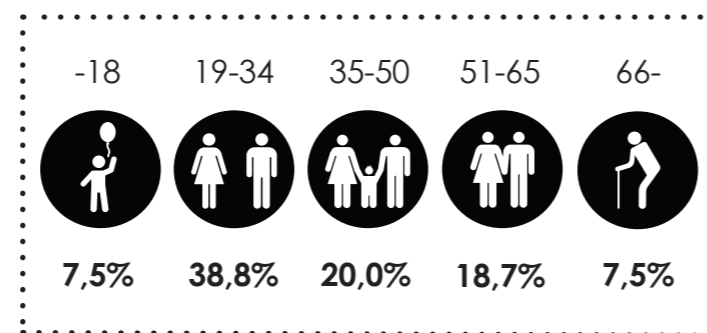
Solin se počeo snažno gospodarski razvijati u drugoj polovici prošlog stoljeća. Nositelj doseljavanja stanovništva i pokretanja cijelog niza djelatnosti bila je **proizvodnja cementa**. U Solinu se nalaze dvije cementare tvrtke **Cemex**, najvećeg proizvođača cementa u Republici Hrvatskoj. Iako proklamirani zaštitnici okoliša, povremenim nepoštivanjem ekoloških propisa predstavljaju rizik za zdravlje okolnog stanovništva. Najveću ekološku opasnost je predstavlja tvornica azbestnih proizvoda Salonit, smještena u solinskom naselju Vranjic, koja se na svu sreću zatvorila. U istom je naselju smješteno i remonto brodogradilište **'Viktor Lenac'** te **Jadranska pivovara**. Također, u Solinu se nalazi i središte poslovne jedinice **Ine** za ovaj dio Dalmacije, koje se sastoji od administrativnog i skladišnog dijela te lučkog terminala za prekrcaj naftnih derivata. U Solinu se nalaze i punionica pića **Coca Cola** te tvornica **Ad plastika**, poznata po proizvodnji jedrilica i auto dijelova.

Zbog blizine grada Splita ovdje su se smjestili i **veliki prodajni centri, autosaloni i slični uslužno-trgovački objekti**. Poduzetništvo u odnosu na okruženje nije snažnije razvijeno. Solin još uvijek **nema razvijene javne i društvene sadržaje** sukladne s brojem stanovništva. **Turizam**, koji zbog povijesne baštine ima potencijala, je slabo razvijen.

U početku na rast stanovništva utjecala je industrijalizacija 20. stoljeća. Zbog cijene građevinskog zemljišta Solin postaje sve popularnije odredište mladim obiteljima od npr. Splita i zbog toga nosi titulu **'grada obitelji'**. Danas grad Solin zauzima **21. mjesto** po broju stanovnika u Hrvatskoj te se često ističe kao i **'grad povijesti i mladosti'**. Solin je jedan od najstarijih gradova u Hrvatskoj, a istovremeno je proglašen najmlađim gradom po statističkim podacima iz 2007. godine s prosjekom starosti **34 godine**. Prema popisu stanovništva 2011. godine grad Solin je imao **23.926 stanovnika**, a 2001. godine je imao 19.011 stanovnika, gdje je uočljiv veliki porast stanovništva.

Naglo povećanje broja stanovnika u zadnjih 15 godina dovelo je do niza problema s infrastrukturom te nedostatak odgojno-obrazovnih ustanova. Ti se problemi u pojedinim dijelovima rješavaju, ali nažalost presporo. 2012. godine Solin je proglašen **najsigurnijim gradom** u Hrvatskoj te je izabran kao domaćin 4. međunarodne konferencije **'Sigurnost gradova 2012.'**

STRUKTURA STANOVNIŠTVA PREMA DOBI

Solin sadrži brojne **sportske klubove, poznate sportaše i kulturna umjetnička društva**, koja djeluju tradicionalno na području grada te sudjeluju na raznim manifestacijama u Hrvatskoj i svijetu.

U Solinu se nalaze tri osmogodišnje osnovne škole: **'Don Lovre Katića'** na Bilankuši, u centralnom dijelu grada, **'Vjekoslav Parać'** u Sv. Kaju, zapadnom dijelu Solina te **'Kraljica Jelena'** na Japirku. U gradu **nema srednjih škola** te postoji potražnja za odgojno-obrazovnim ustanovama.

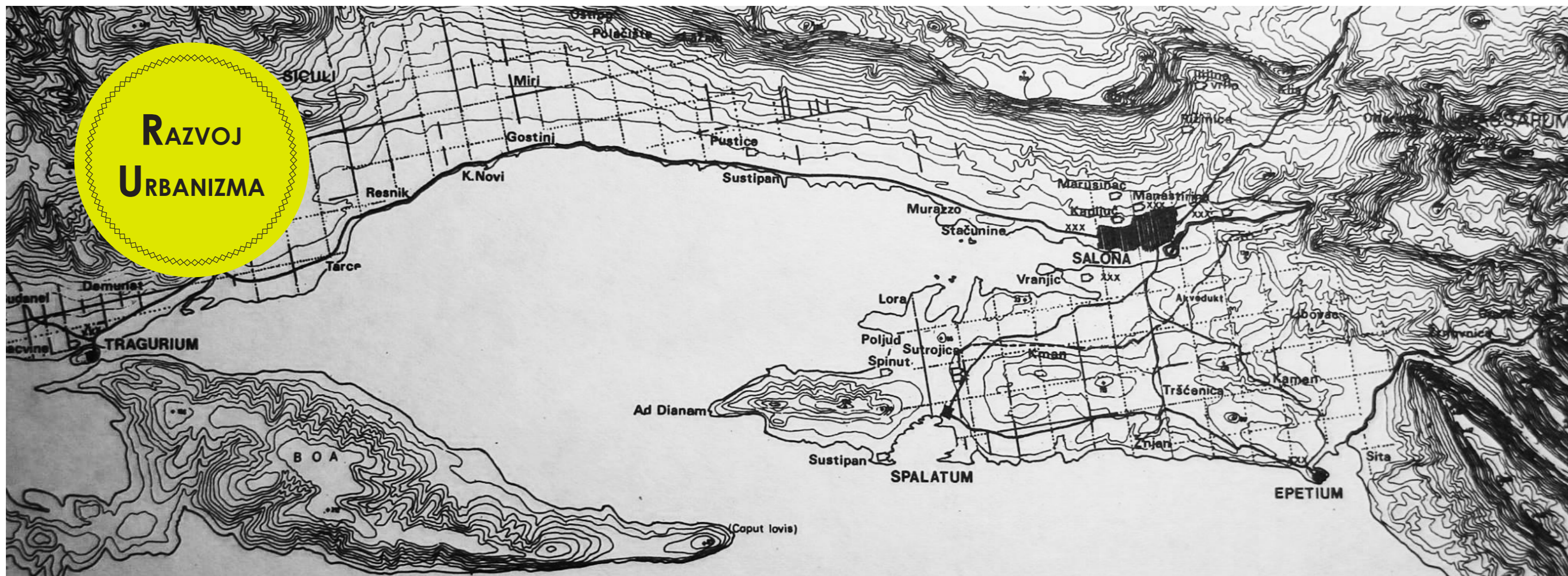
U Solinu je sjedište **Astronomskog Centra** Salona, znanstveno - istraživačkog društva koje svojim uspješnim projektima privlači sve više mladih. ACS je osnovan 2008. godine s idejom organiziranja aktivnosti usmjerenih općem prihvaćanju i širenju spoznaje iz područja **astronomije, obrazovanja mladeži** za korištenje astronomske opreme, poticanja mladih na istraživački i znanstveni rad te okupljanja svih zainteresiranih za područje astronomije i zaštitu neba od svjetlosnog onečišćenja. Članovi ACS-a su višestruki državni prvaci u astronomiji te sudionici raznih nacionalnih i međunarodnih natjecanja.

Solinjani mogu s pravom reći da žive u **sportskom gradu**. Gotovo je **10%** stanovništva registrirano u profesionalnim ili amaterskim sportskim klubovima, što iznosi preko 1500 stanovnika. Najpoznatija sportska društva su ŽRK Solin i NK Solin.

U Solinu djeluju mnogi **ansambli i kulturno-umjetnička društva**: klapa Solin, mažoretkinje, gradska glazba "Zvonimir", muška klapa Vokalisti Salone, ženska klapa Tamarin, pučki pivači "Gospe od otoka", brojne druge ženske i muške te mješovite klape, folklorno društvo "Salona", mandolinski orkestar "Ad Libitum", gimnastički klub "Salto" i još drugih. Svi oni često osvajaju nagrade i priznanja na manifestacijama u zemlji, ali i inozemstvu.

POPIS KULTURNO UMJETNIČKIH DRUŠTAVA:

1. SOLINSKE MAŽORETKINJE
2. KARNEVALSKA UDRUGA CIRIMIGINI
3. KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO KUČINE
4. PIVAČI SALONE
5. MUŠKA KLAPA SOLIN
6. KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO MRAVINCE
7. KUD ZVONIMIR
8. KUD JADRO
9. VOKALISTI SALONE
10. GRADSKI MANDOLINSKI ORKESTAR LIBIDUM
11. UDRUGA DON FRANE BULIĆ
12. KUD SALONA
13. GRADSKA GLAZBA ZVONIMIR
14. UDRUGA SOLINJANI, NJEGOVANJE OBIČAJA
15. PLESNA UDRUGA TANGO
16. UDRUGA BLACA
17. KULTURNA UDRUGA POT CHILCO HEREDITAS

Kroz povijest Solin stagnira do doba **industrializacije 20.stoljeća** do kojeg je bio tek skup zaseoka i bez urbanizma s razbacanim arheološkim spomenicima. Odnos i stanje prema spomenicima nije se uvelike promjenio u 21. stoljeću. Istraživanja koja su se razvila u 19.st. i početkom 20.st. naglo su prekinuta. Lokaliziteti su već narušeni neplaniranom izgradnjom i prometnicama. Sada je cilj očuvanje već pronađenog te planiranje istraživanja neistraženih područja.

Pogledom na satelitsku snimku Splita i okolnog područja može se zaključiti da točka u kojoj bi trebao biti **glavni centar** je upravo lokalizitet **Salone**. Bez obzira na tome, Split se razvio na vanjskoj strani kaštelanskog bazena, čak i centar Solina je smaknut, ako uopće postoji kao takav. Prostori sjeverne luke, ušća rijeke Jadro i Kaštela postaju stražnje dvorište Splita, ne lijepo pročelje. **Modernističkim zoniranjem**, procesom litorizacije i velikog industrijskog porasta u socijalizmu taj prostor je namjenjen isključivo industriji, prostor biva nepovratno narušen, s ozbiljnim ekološkim i infrastrukturnim problemima. Solin je infrastrukturom odvojen od mora, te je cijeli prostor

ušća rijeke Jadro tim očuvan, te se u skoroj budućnosti na tom prostoru planira sadržaj marine.

Prvi je grad, točnije jezgra buduće Salone, bila na obali. Tu su se, uz more, ponajprije u luci, odvijali prvi trgovački i ostali doticaji između Grka i domorodaca Delmata. **Salona** je postajala mjesto gdje su se susretali sredozemni trgovci i moreplovci s domaćim stanovništvom, trgujući. Početkom **8. stoljeća** život u Saloni se gasi napadom Avara i Slavena. Unatoč prirodnoj zaštiti što pruža geografski položaj stanovništvo bježi u **Split, Dioklecijanovu palaču**, tako nastaje začetak grada Splita koji se poslije širi i postaje centrom regije. **Rimska centurijacija**, matrica potječe iz Salone iz doba Gaja Julija Cezara (oko 101. do 44. godine pr. Krista); podjela današnjega splitskoga, solinskoga i kaštelanskoga polja na tzv. **centurije**. Svjedočanstvo te zemljišne podjele vidljivo je još i danas u mnogim sačuvanim smjerovima u Kaštelanskome polju, zatim u položenosti nekih današnjih splitskih ulica, na primjer: Zrinsko-Frankopanske, Vukovarske, Zvonimirove i Poljičke, pa Matije Gupca itd.

Najznačajniji **prirodni resurs** na području grada Solina je **rijeka Jadro**, čiji su izvor i gornji riječni tok od 1984.godine zaštićeni kao posebni prirodni resursi. Rijeka Jadro izvire u podnožju Mosora na 35 metara nadmorske visine te je duga 4,5 km.

Uz donji tok rijeke uređena je šetnica rekreacijskog karaktera, unutar prirodnog ambijente koja privlači posjetitelje. Plan je bio **nastaviti šetnicu** duž cijele obale rijeke, dok je prekidanje grada Solina velikim prometnim čvorom na izlazu na more veliki razlog neostvarenja plana.

Uz **Jadro** se vežu i drugi lokaliziteti uz spomenutu Salonu. Ti **spomenici** obilježavaju povijest Hrvatske, kao što je **Šuplja crkva** gdje je bila krunidba kralja Zvonimira - koja se nalazi ispod razine vode i poznata je malom broju ljudi - neistraženi starohrvatski lokalizitet **Dvorine**, starohrvatska crkva i utvrda **Gradine** - trenutno služi kao ljetna pozornica za festivale i koncerte, zvana ljetno kino - i **Gospin otok**.

Gospin otok je valoriziran i iskorišten te je postao obilježje grada i razlog dolaska mnogih. Temelj morfološke strukture predstavlja parcelacija zajedno sa prometnim površinama. Problem današnjeg prostora grada Solina je **'slučajna' morfološka struktura** grada. Prostor je postao žrtva bespravne izgradnje rasutih građevina, privatizacije javnih površina, praznih neiskorištenih površina te nekontinuiranih pješačkih ruta. Poželjno je otkriti vrijednosti koje se mogu podržati i naglasiti izgradnjom novih građevina, formiranje izgrađenih poteza i novih ruta te uspostaviti mjerove i komunikacije već izgrađenih važnijih objekata. Ovo bi trebao biti **temelj formiranja mikrolokacija** gradskog karaktera centra grada.

Solin je primjer **nefunkcioniranja** urbanističkih planova i nemogućnosti kontroliranja rasta grada. Ne može se definirati ni kao **urbana ni ruralna sredina**. Većinom se sastoji od višestambenih hibrida, nastalih rijetko legalno. Obiteljske kuće izvedene su pretežno u 'mediteranskom stilu'. Kosi krovovi pokriveni crjepovima raznih boja i oblika. Neki su krovovi pokriveni limom, betonom ili plastikom, ali uvijek i samo u boji, strukturi mediteran crjepa. Prozori su plastični, ponegdje aluminijski različitih boja i oblika. Potpuna sloboda i demokracija mogućnosti. **Svatko je svoj arhitekt i graditelj**. Te kuće plutaju između infrastrukture zapuštenog okoliša i industrijskih skladišta. Nailazimo na različite uzorke koji ne pokazuju **nikakvu logiku** nastajanja. **Pozitivno** je što grad Solin ima sačuvane zone zelenila, koje su tu zbog strogih zabrana gradnje.

Solin je grad s porastom stanovništva, **grad mladih**, a sukladno s tim nema dovoljno za ponuditi **javnih i društvenih sadržaja**. **Potencijalni prostori** su zanemareni, a jedan o takvih je, kao što je već navedeno uz donji tok rijeke Jadro gdje je plan bio **nastaviti šetnicu** duž cijele obale rijeke, dok je prekidanje grada Solina velikim prometnim čvorom na izlazu na more veliki razlog neostvarenja plana. Tako je nastao **disfunkcionalan prostor**, što je danas postala prihvatljiva norma. Neki prostori, bez obzira na potencijal, su ostali prazni, zapušteni - **'izgubljeni prostori'**.

LOKACIJA

ZAŠTITA KULTURNE BAŠTINE

Zaštićena urbanistička cjelina naselja Solin

- A** arheološka zona, uključuje cemeterijalno - bazilikalne komplekse Kapljuča i Manastirine
- A1** južna strana Salone - salonitanska luka
- B** Solin centar, arheološka zona i pučko naselje
- C** Hortus Metrodori
- D** cemeterijalno bazilikalni kompleks Marusinac i pučko naselje
- E** pučko naselje Paraći
- F** pučko naselje Gašpić

Zaštićena urbanistička cjelina pučkog naselja Vranjic i arheološka zona

POJEDINAČNI SPOMENIČKI OBJEKTI

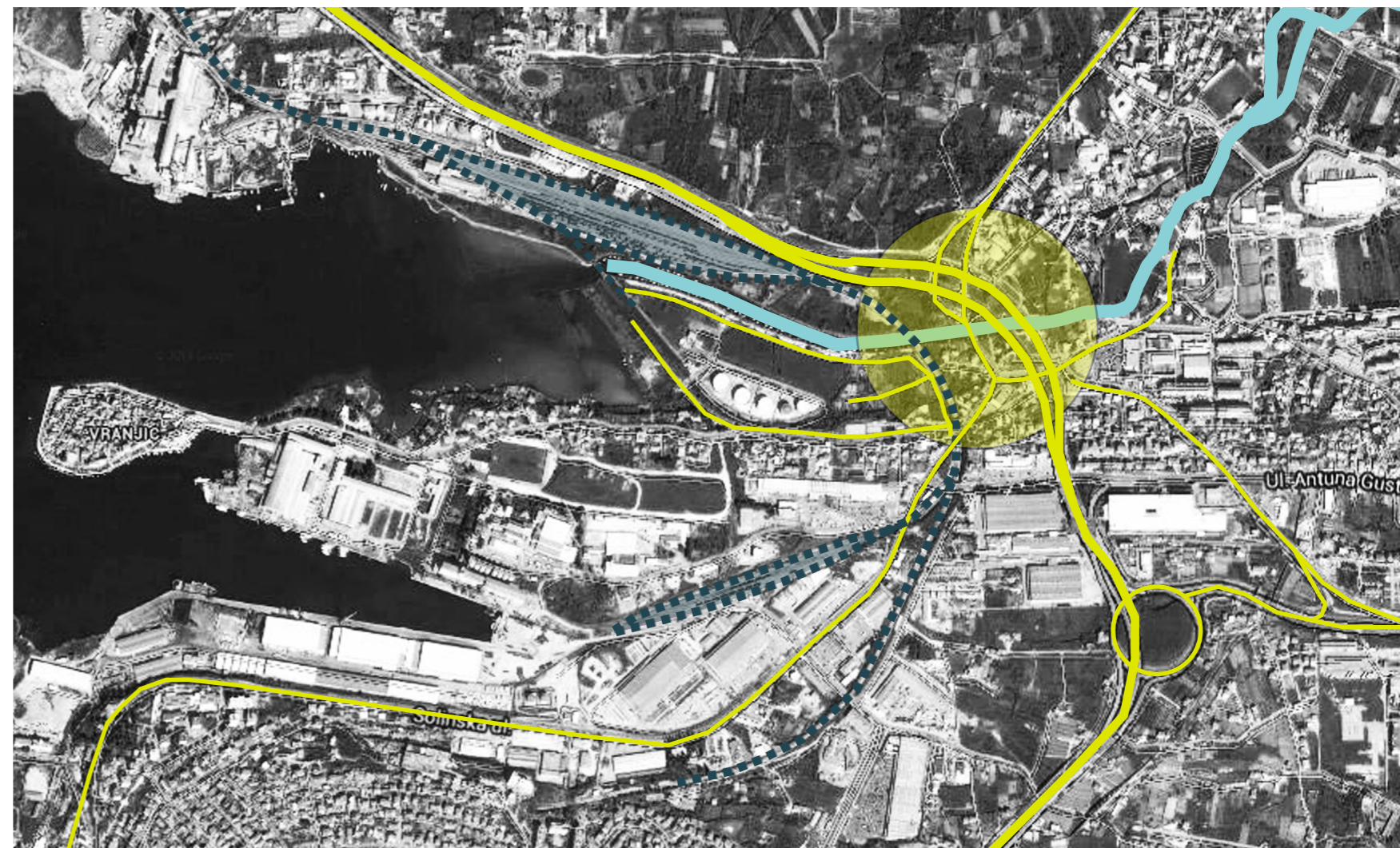
- 1** arheološki lokalitet - podmorski
- 2** spomenik prirode - močvarni čempres
- 3** memorijalna baština
- 4** Gospin otok
- 5** Gradina
- 6** Gašpine mlinice - sklop od 4 mlinice iz 18. st.
- 7** ostaci rimskog vodovoda
- 8** Šuplja crkva - krunidbena bazilika kralja Zvonimira
- 9** Dvorine
- 10** Vranjičko blato - ostaci antičke luke
- 11** Crikvina - ranokršćansko groblje i crkva Sv. Petra
- 12** župna crkva Sv. Martina iz 18.st Vranjic

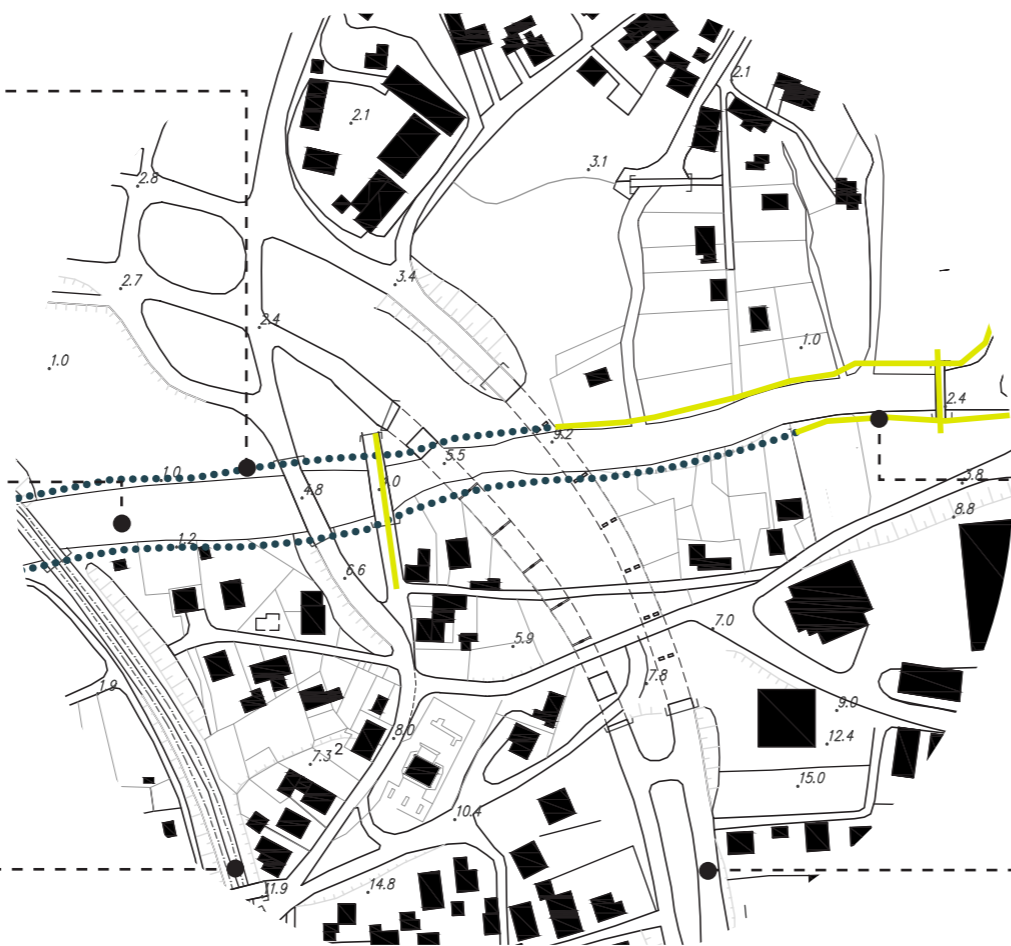
Promet

- cestovni promet
- željeznički promet

VRIJEDNA
PODRUČJA -
ZAŠTIĆENA

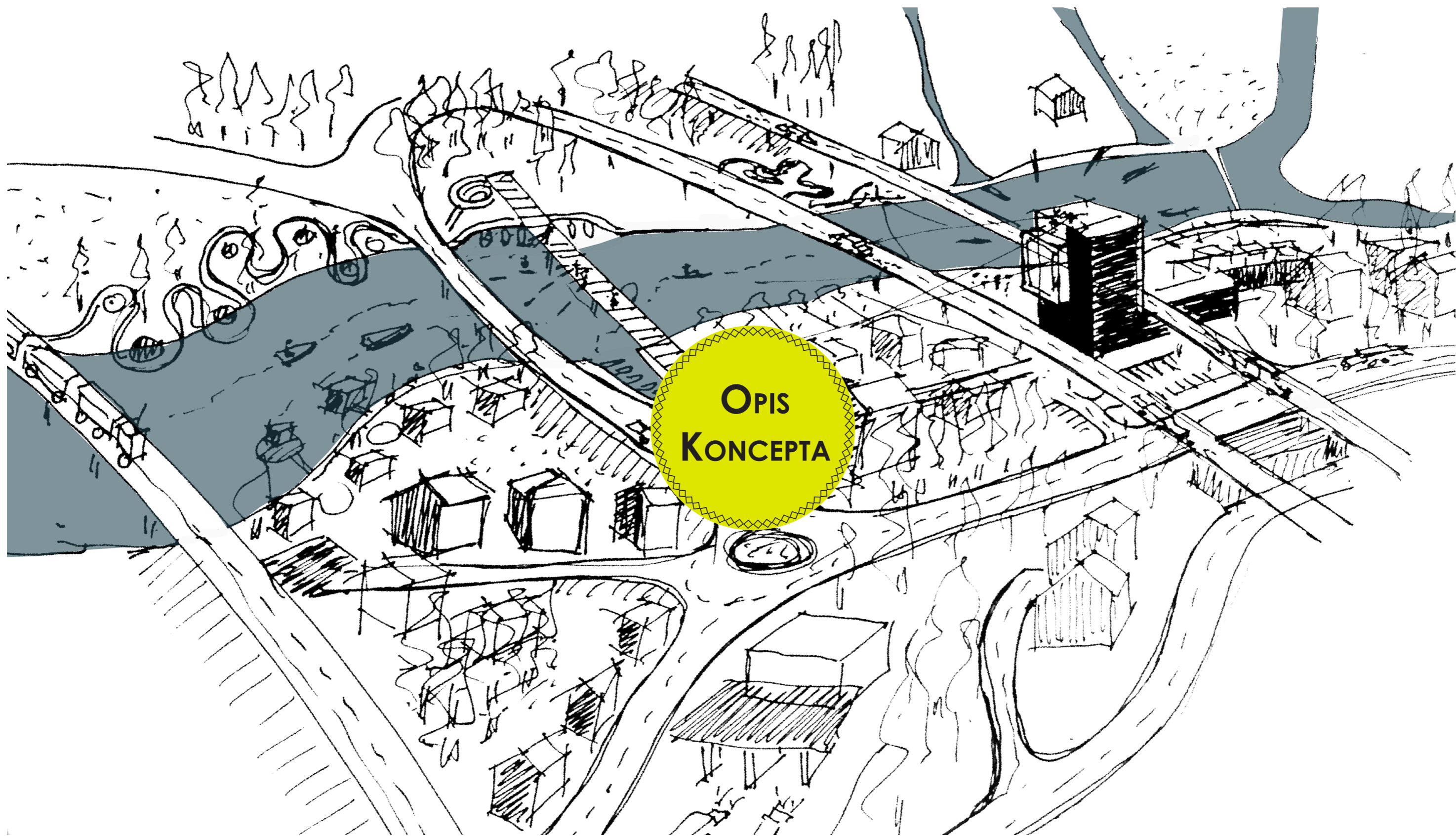
PROMET

PROBLEMI

- neplanska točkasta izgradnja
- neadekvatni cestovni i pješački pristupi
- zapuštenost
- problem pristupa obalnom teritoriju i akvatoriju
- neiskorišten potencijal 'waterfronta'
- nedostatak popratnih sadržaja uz obalu rijeke
- nedostatak javnog prostora
- urbanistička nedefiniranost područja oko prometnog čvora
- nekontinuirani pješački putevi
- prekinuta šetnica uz obalu rijeke
- primarna namjena istočnog dijela lokacije (spoj s Gospinim otokom mostom) parkiralište

**OPIS
KONCEPTA**

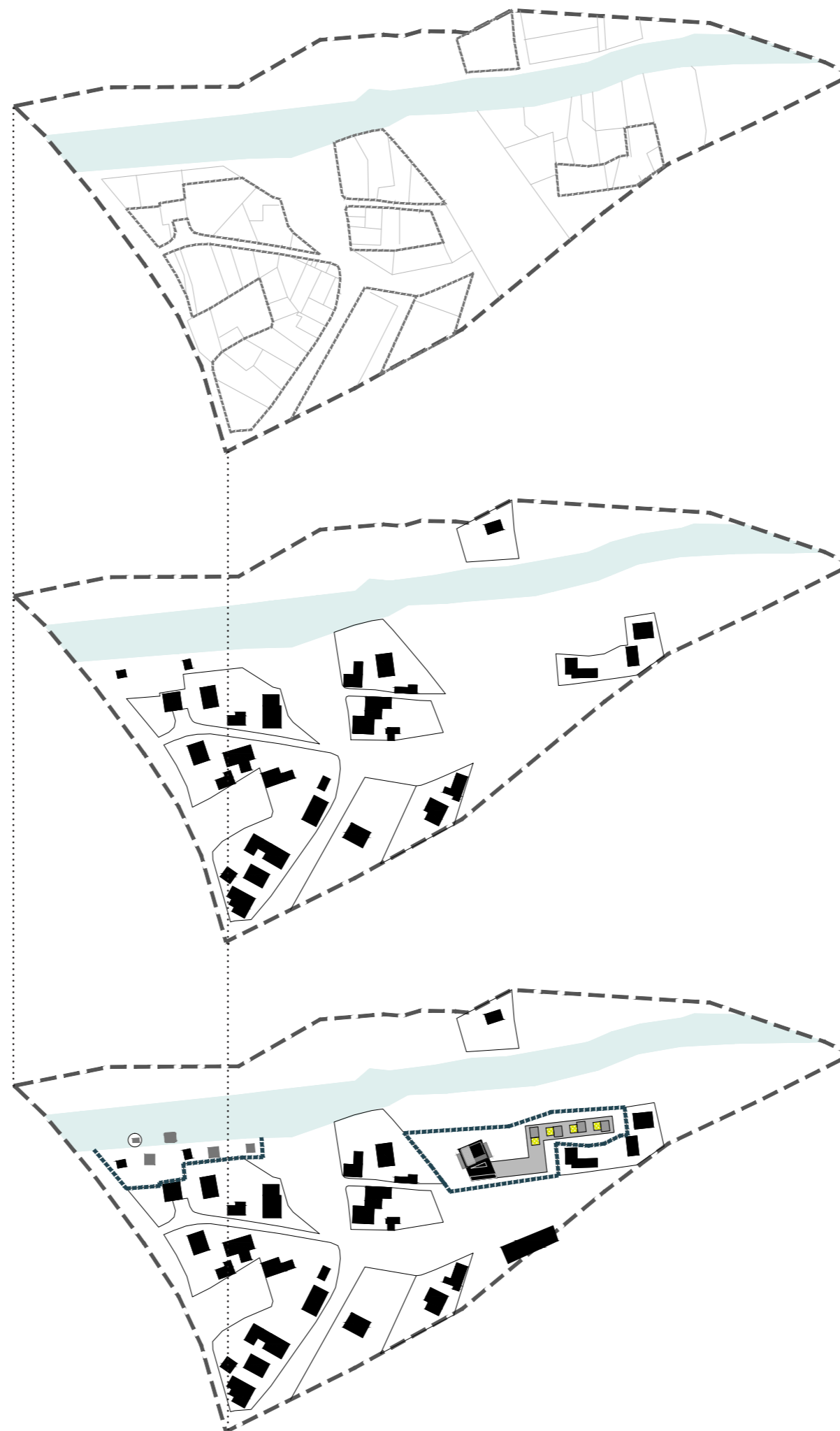

Grad Solin je očiti primjer neadekvatnog iskorištenog prostora. Taj **problem** je već dugo prisutan kod urbanog planiranja, a uzrok tome je što planeri gledaju prostor dvodimenzionalno, a ne razmišljaju o trećoj dimenziji. Još se nisu oslobodili okova modernističkog pristupa tabula rasa i zamrznutih vizija gradova.

Danas nailazimo na već gotove tretmane mjesta i rijetko oblikovane prostore koji povezuju druge javne prostore. Nisu to prostori nastali samoorganizacijom ili adaptacijom već postojećih struktura, već su to praznine - **voidi, javni prostori** koji se razlikuju od uređenih i planiranih javnih prostora, to su praznine koje su **nomadskog karaktera**, gdje se luta - usporedni grad organiziranog grada gdje je drugačija dinamika kretanja. Većinom su to neoblikovani **'antispaces'**. **Koncept 'antispaces' je prevladavajuća tipologija.** Pojavom industrijalizacije se pojavio problem praznih prostora unutra urbane srži, te ga je još pogoršalo ekonomsko, industrijsko i poslovno mijenjanje. **Pješačka veza** između važnih destinacija često je prekinuta, hodanje je najčešće **nekonfinuirano i dezorijentirano iskustvo.**

Takve situacije su prisutne u Solinu. **Solin** ima problem što je duže vrijeme imao titulu predgrađa Splita, i neki ga još takvim smatraju, te se veliki broj ljudi tamo preselio za vrijeme industrijalizacije i u zadnjih nekoliko godina kada je postao **popularno mjesto za živjeti** mladim obiteljima. Kako je kapacitet rastao, povećala se i stambena izgradnja, ali ne i javni sadržaji. Uži centar grada gomila različite sadržaje dok su se oko stvorili **novi kvartovi** koji izgledaju kao **spavaonice** bez ikakve interakcije javnog života. Bez ikakve logike nastajanja nailazimo na **rahlju strukturu**, obiteljske kuće manjeg mjerila i stambene lamele, upitnog oblika, s velikim **praznim prostorima između.** Tako sa pravom možemo reći da Solin nije **ni urbana ni ruralna sredina.**

Važno je prvo **identificirati nedostatke** prostornog kontinuiteta te ga onda ispuniti okvirom od građevina i povezanoga otvorenog prostora koji će dati priliku za **generirati nova ulaganja.**

POSTOJEĆE PARCELE
- približno jednak omjer izgrađenih i zapuštenih parcela

POSTOJEĆI OBJEKTI
- većinom prevladavaju obiteljske kuće manjeg mjerila

PRIJEDLOG PROJEKTA
- novi objekti javnog karaktera smješteni između postojećih

Lokacija se proteže oko infrastrukturnog čvora i uz rijeku Jadro, od željezničke pruge do Gospinog otoka. Sadrži niz mana koje su na kraju adaptirane u prednosti. Cijelu lokaciju karakteriziraju kolaži različitih uzoraka, **točkasta izgradnja** obiteljskih kuća manjeg mjerila koje plutaju između **lebdeće infrastrukture** i **narušenog okoliša**. Posljedica izgradnje infrastrukture je disfunkcija prostora. **Disfunkcija prostora** danas je postala **prihvaćena norma**. Zanemaruju se neatraktivni prostori koji su već narušeni bilo infrastrukturom ili pak 'divljom' izgradnjom.

Vijadukti su međusobno razmaknuti što je još jedan od razloga nastanka disfunkcionalnog prostora između. **Prazni prostor** između je ostavljen zbog planiranog projekta u prošlosti, dodatni vijadukt koji je trebao biti brza i direktna veza s Omišem (Trogir-Omiš brza cesta). S obzirom na veliki trošak projekta, zamijenili su ga s puno prihvatljivijim rješenjem, ali zato taj prostor još uvijek **nema nikakvu svrhu**. Okolne građevinske parcele postale su žrtve bespravne izgradnje, a zemljište uz rijeku privatizirano. Blizina rijeke, Gospinog otoka i administrativnog centra čini prednost lokacije.

Ideja je bila da se svo zemljište uz infrastrukturu i rijeku (privatizirano, neobradivo) prenamijeni u **svrhu javnog i društvenog prostora i zelenila**. S obzirom da je to **grad mladih i obitelji**, sadržajem ne zadovoljava potrebe grada, najviše im **nedostaju** javne i društvene površine.

Cijeli prostor lokacije nameće se kao **protuteža centru grada**. Oba prostora bi se trebali ponašati kao katalizatori razvoja cijele obale između njih i nastaviti sve do ušća.

Shvaćanje **faktora vremena** je bitno u urbanom planiranju. Treba se **prilagoditi vremenu** i prihvaćati promjene koje to vrijeme nosi. Suština stvarnog **problema** projektiranja su vrijeme, gledanje na grad kao na finalni proizvod i želja za total dizajnom. Treba izbjegavati pogreške **rješavanja petminutnog problema sa pedesetogodišnjim rješenjem** i obrnuto. To znači da prostor ili građevina trebaju biti **adaptabilan prostor**. **Struktura građevine** je jedino što traje cijeli vijek građevine. **Sve ostalo je promjenjivo**.

PRIJEDLOG PROJEKTA
- šetnica povezuje sve sadržaje te skupa čine cjelinu

INFRASTRUKTURA
- vrlo bitna komponenta projekta-razdvaja lokaciju na nekoliko djelova te tako stvara zanimljive točke interakcije različitih sadržaja

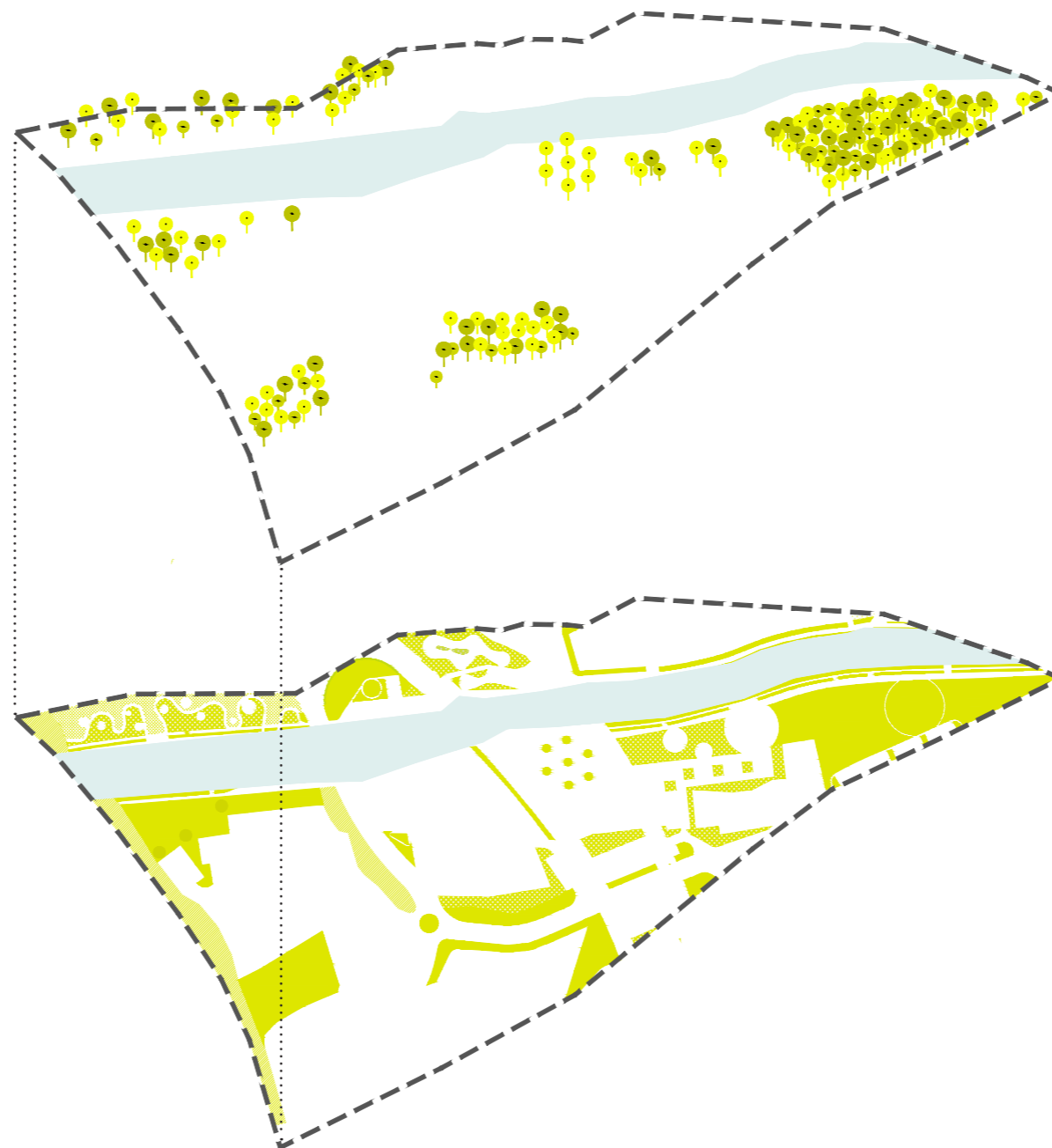
Postojeća izgradnja na lokaciji je sačuvana. Suočavanje s postojećom situacijom je realno stanje bez pokušaja stvaranja utopija koje bi svojim dizajnom stvorile promjene u društvu. Moguća je želja za **novim scenarijima** u budućnosti te bi se postojeća gradnja mogla usmjeriti dinamičnim promjenama. **Adaptacijom i transformacijom** postojećih struktura i kulturnim punjenjem između, moguće je formirati prostor **zanimljivog karaktera**, iznenađujućeg s raznim sadržajima i njihovim preklapanjima.

Solin je grad na vodi, a njegov **puni potencijal nije iskorišten**. Sadašnji režim korištenja obale je rezervirano za odvijanje brodkog prometa, za priveze brodica, privatna zemljišta, infrastrukturu itd. Planirano je **programsko obogaćenje 'waterfront-a'**, koje bi rezultiralo njenim intezivnijim korištenjem adekvatno u vremenu u kojem živimo. Zbog dužine obuhvata i opasnosti od stvaranja **monotonog prostora** predlaže se **serijal prostora** i konzumacije prostora u **intervalima**.

Prilikom oblikovanja potrebno je voditi računa o **energetskoj i programskoj** učinkovitosti. **Samoodrživost** je postao trend, kao što Koolhaas kaže da je samoodrživost postao ornament. Treba je promišljati, a ne se povoditi trendovima. Dodatni razlog potpore ekoloških projekata je mogućnost financiranja kroz europske fondove. Stoga svaki objekt određeni dio svoje energije zadovoljava iz obnovljivih izvora, pretvaranje energije sunca, manji ili veći dio objekta.

Što se tiče **programske održivosti**, ovisno o faktoru vremena, formira se programski režim: **svakodnevna događanja** (odvijanje lokalnog brodkog prometa, javni sportski sadržaji, kulturno-tehnički centar -predavanja, radionice, izložbe, medijateka, projekcije..) **sezonska događanja** (sajmovi, koncerti, društvena okupljanja..) **godišnja događanja** (proslava Nove godine, blagdan Male Gospe, Karneval...)

Projekt predlaže adaptiranje **'izgubljenih'** praznih prostora punjenjem javnim sadržajima.

VISOKO ZELENILO

- uz postojeće objekte - šuma na kraju lokacije kao prostor odmora, intimnosti, relaksacije te zaštite od

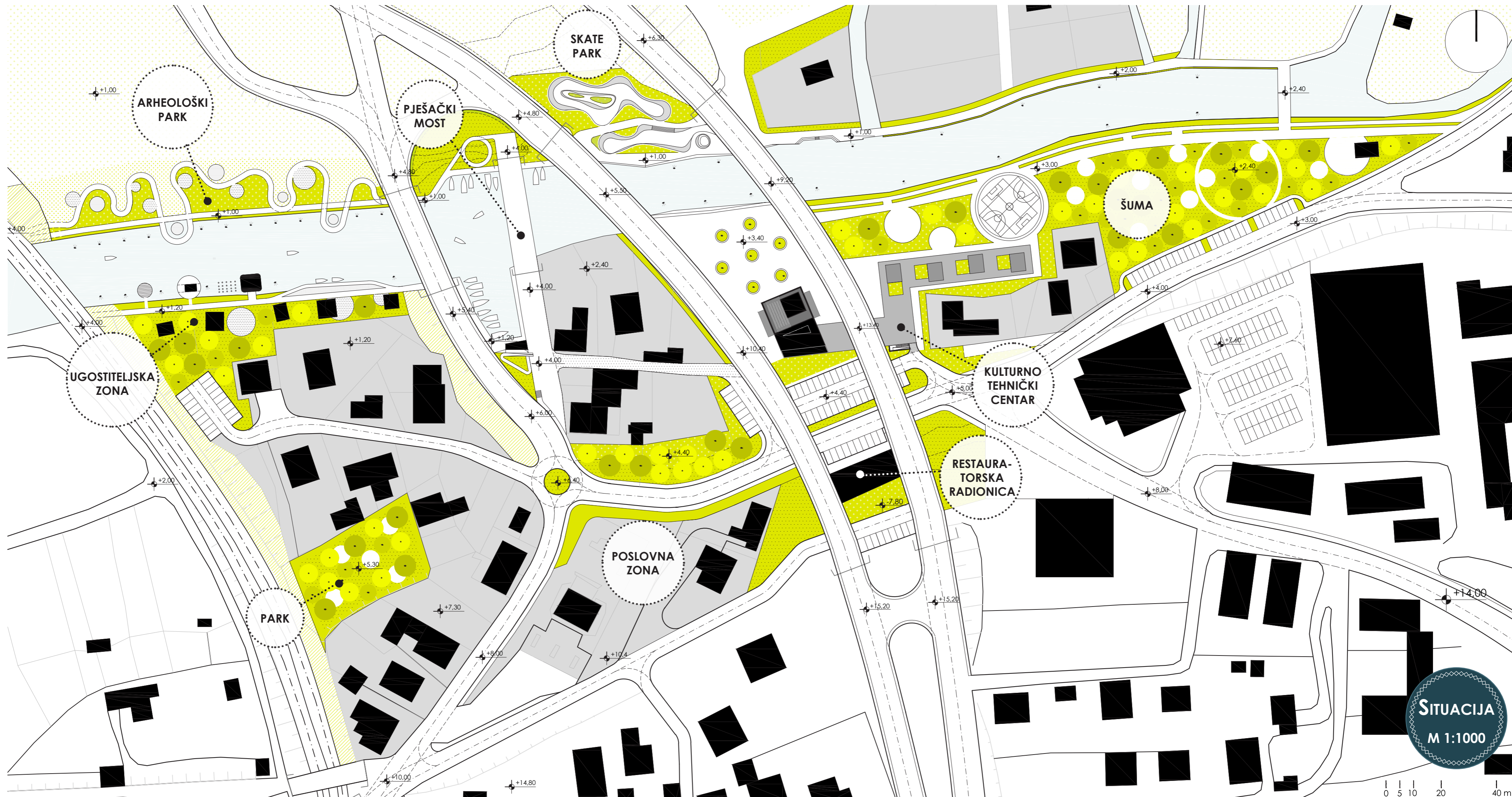
NISKO ZELENILO

- u novim parkovima, okružuje postojeće objekte, prati šetnicu i infra-

SITUACIJA
M 1:2000

0 10 20 40 80 m

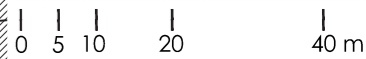

SITUACIJA
M 1:1000

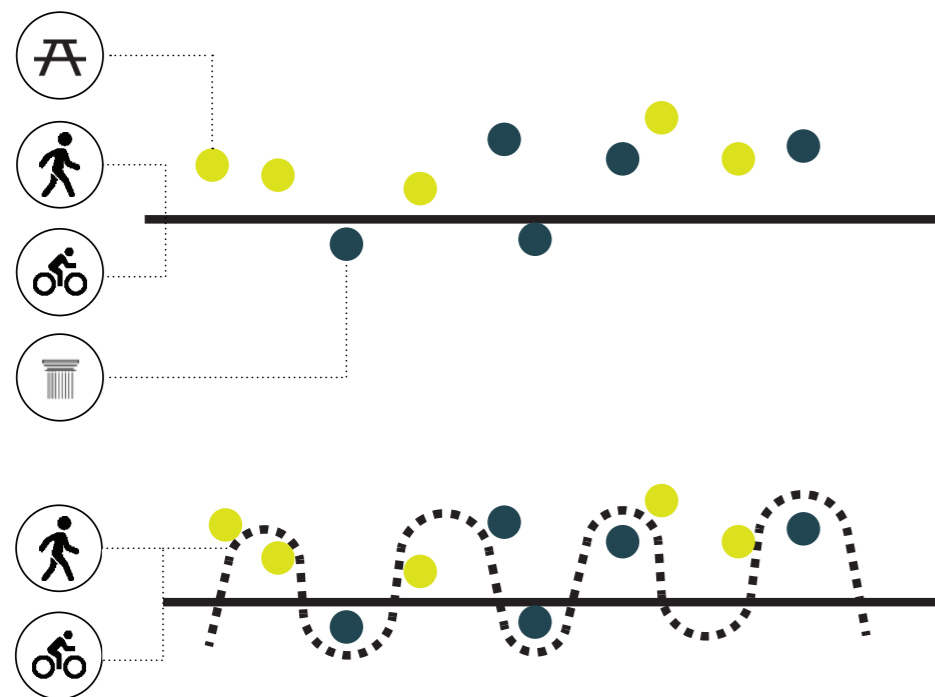

SITUACIJA
+ 3,50
M 1:1000

BRZO
KRETANJE

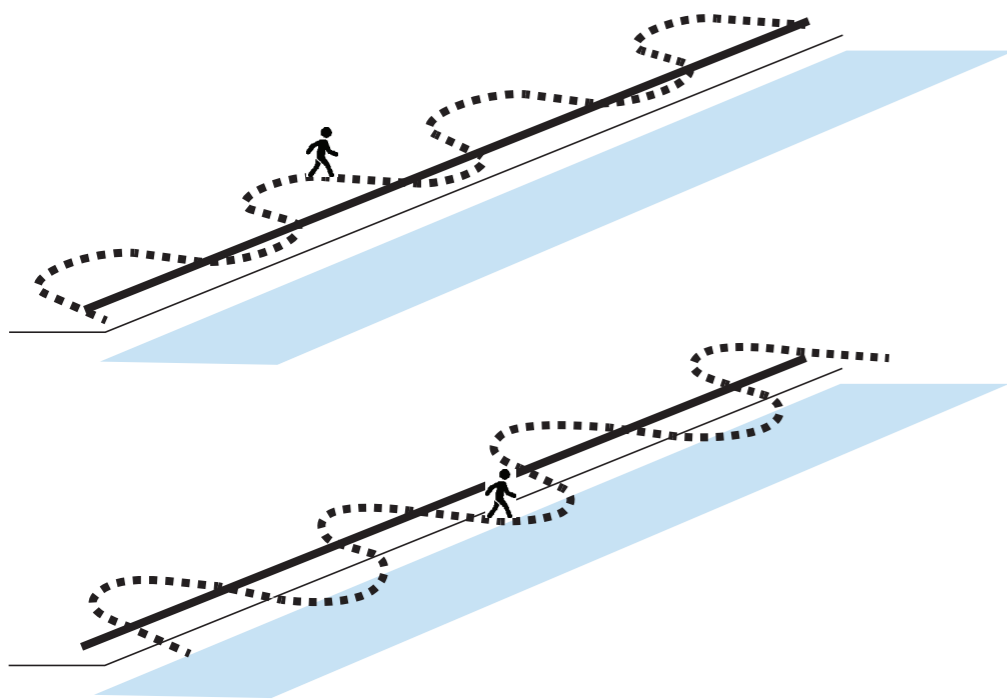

BRZO + SPORO
KRETANJE

Zbog prekida arheološkog istraživanja u doba industrijalizacije mnogo prostora je još neistraženo. Jedan od planova u bližoj budućnosti je arheološko istraživanje lokaliteta stare salonitanske luke. Planirana je adaptacija prostora u arheološki park sukladno sa nalazištima toga prostora. Željeznička pruga sječe i odvaja taj prostor na dva dijela. Plan ju je ostaviti na istom mjestu, ali se ukida odvojak za vagone koji se i ne koristi već neko vrijeme, stoga se treba riješiti pješačka poveznica ta dva dijela.

Arheološki park svojom artikulacijom ostvaruje kontinuitet kretanja cijelom svojom dužinom te je povezan s okolnim javnim sadržajima. U budućnosti treba nastaviti kontinuitet parka sve do ušća rijeke i ako je moguće povezati se sa Salonom. Sastoji se od brze i spore šetnice. Spora šetnica je konkavnog-konveksnog oblika, a karakterizira je jasna razdioba između teritorija i akvatorija, tako povećava dužinu kretanja i doživljaj prostora. Na točkama infleksije su smještena polja za eksponate i polja za piknik koja su adirana na samu šetnicu.

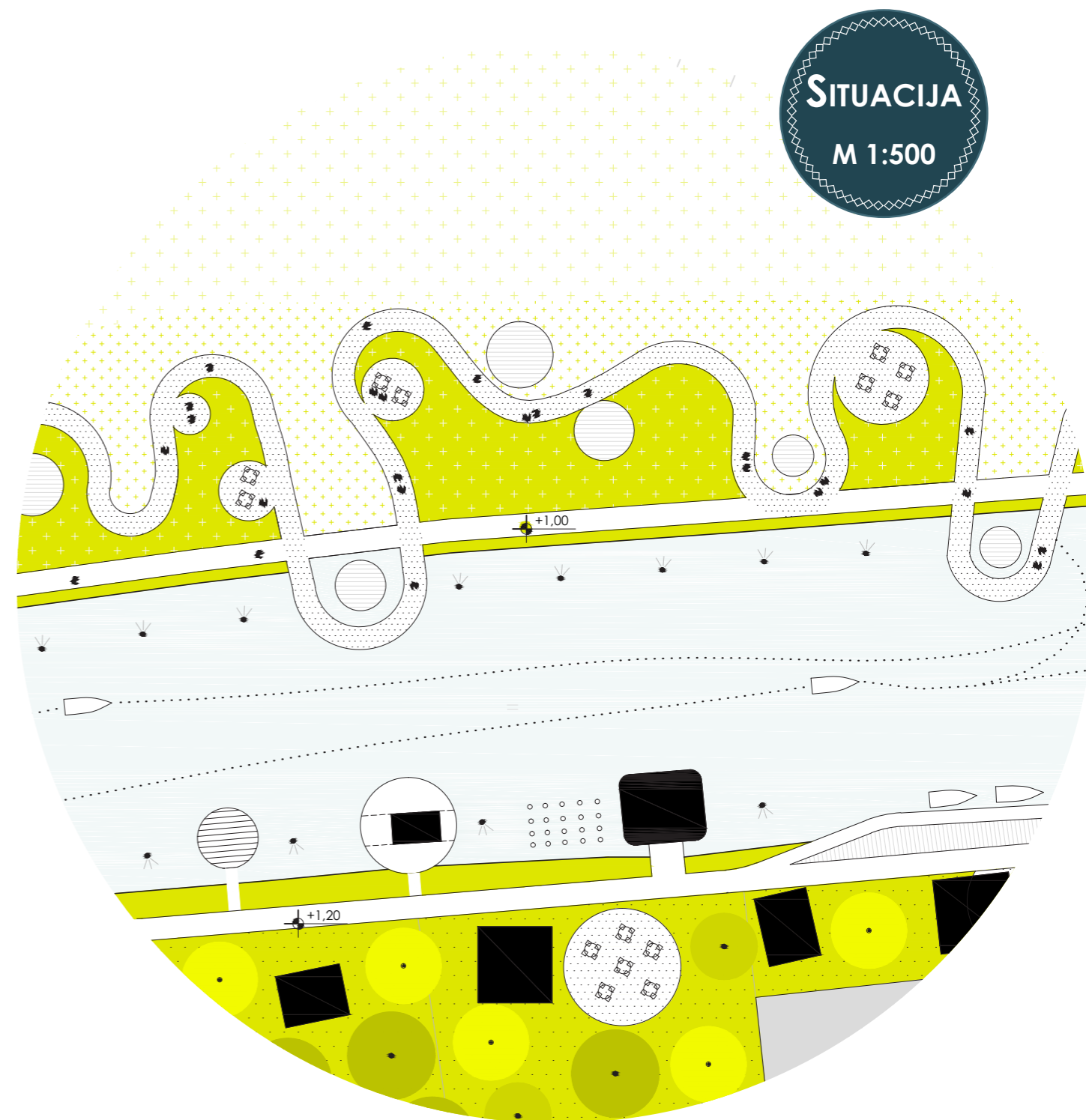
U svojoj budućnosti on obogaćuje turističku ponudu grada Solina te mu je cilj nadovezati se na već postojeća nalazišta te upotpuniti sliku cijelog grada, a ne se natjecati s njim.

TERITORIJ

AKVATORIJ

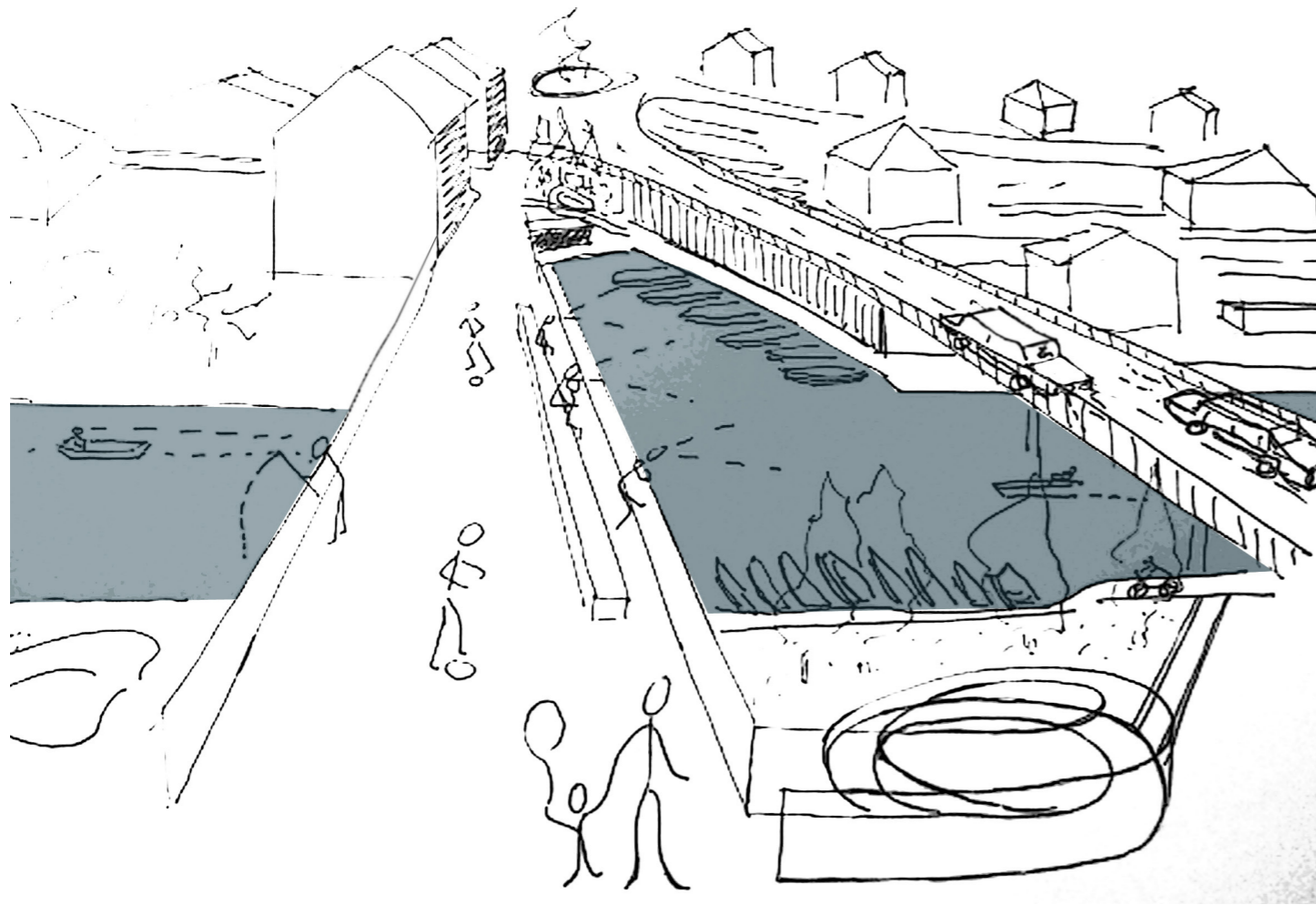

**PJEŠAČKI
MOST**

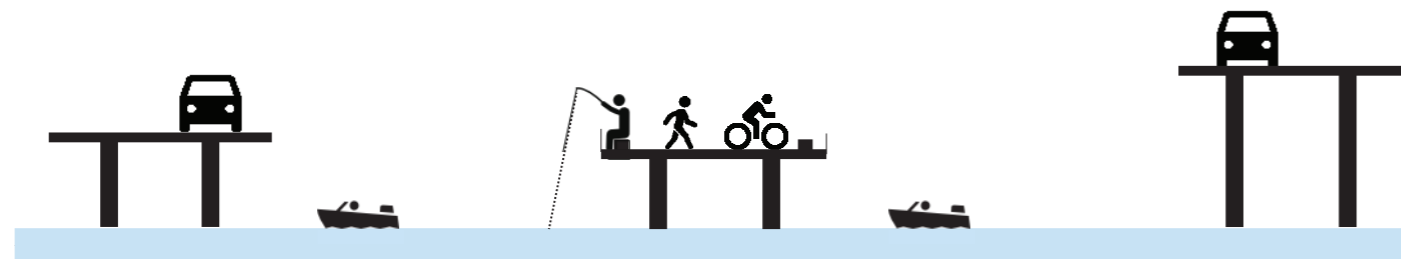
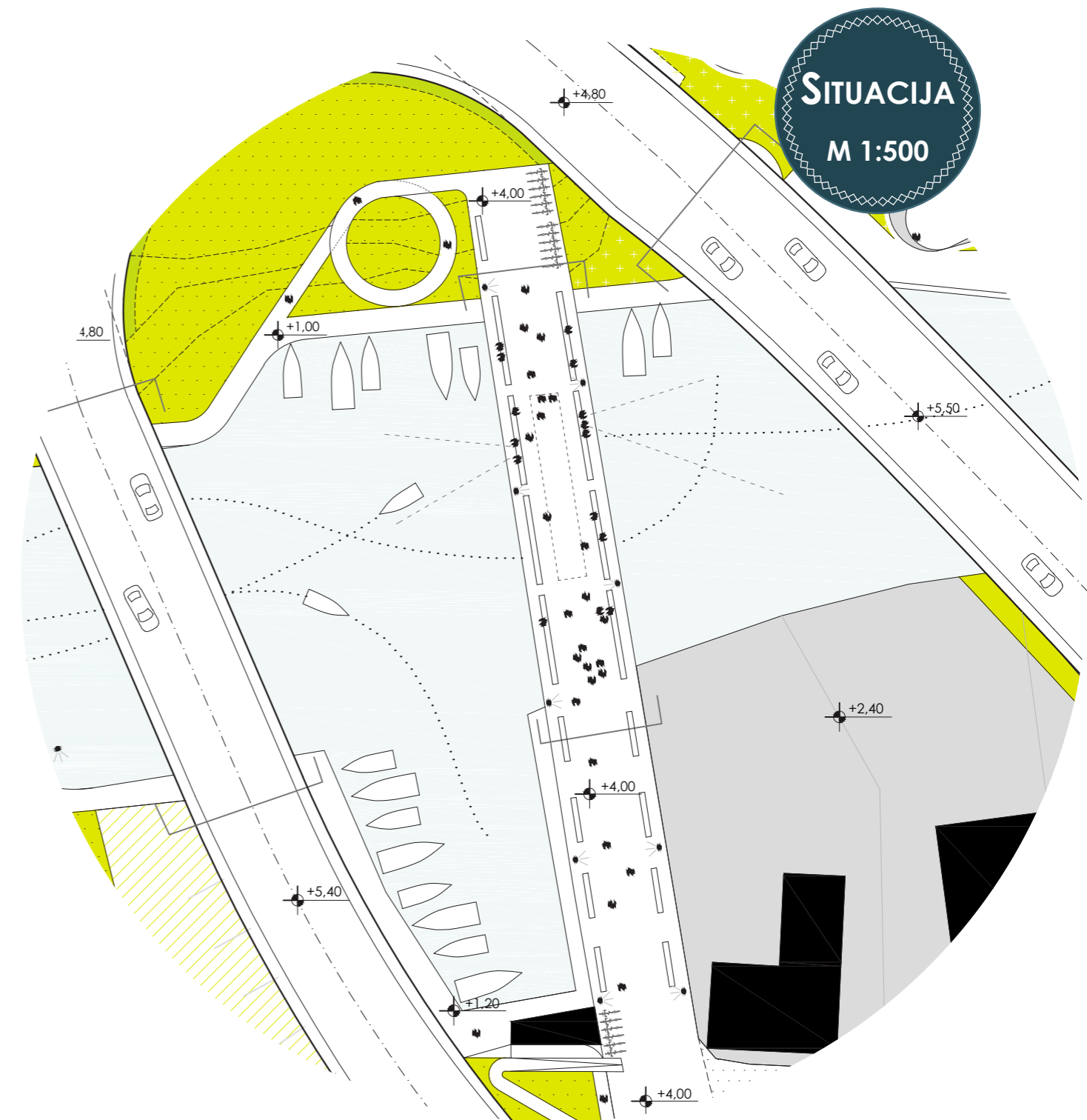

Pješački most je postojeća struktura koju koriste isključivo stanovnici okolnih obiteljskih kuća, čak ga nekada koriste kao parking ili prečicu za priključenje brzih cesta, što je ujedno i opasno. Most lebdi u moru kolača od zapuštenog okoliša, obiteljskih kuća, infrastrukture - nema određeni početak i kraj, niti je dio neke pješačke staze, tj. nema ni ne spaja nikakve sadržaje da bi stanovnici imali potrebe ići i proći preko njega. On je zapravo jedan od 'izgubljenih prostora' grada Solina, praznina, zaboravljeni prostor nomadskog karaktera.

Pješački most dobiva jednu novu dimenziju, ujedno je dio šetnice koja se proteže od Gospinog otoka do poslovno-ugostiteljske zone i arheološkog parka, i kao centar pješačkih kretanja postaje interaktivno polje.

Postaje spoj između različitih sadržaja s obje strane rijeke te prolaz do odredište, a i odredište. Adaptiran je kao interaktivno polje, što omogućuje korištenje na dnevnoj bazi (šetnja, boćanje, šah, odmor, pecanje...) ili sezonskoj (društvena okupljanja, sajmovi, modne revije...).

Most je postojeća fiksna struktura dok mu je sadržaj promjenjivi, stoga prihvaća promjene vremena, transformiranja i adaptacije, sa raznim sadržajima, njihovim preklapanjima te mogućnošću samoorganizacije omogućuje izvanredan karakter javnog prostora. Svojom položajem između dvije prometnice, rijekom ispod, sadržajima okolo omogućuje zanimljive vizure.

**KULTURNO-
TEHNIČKI
CENTAR**

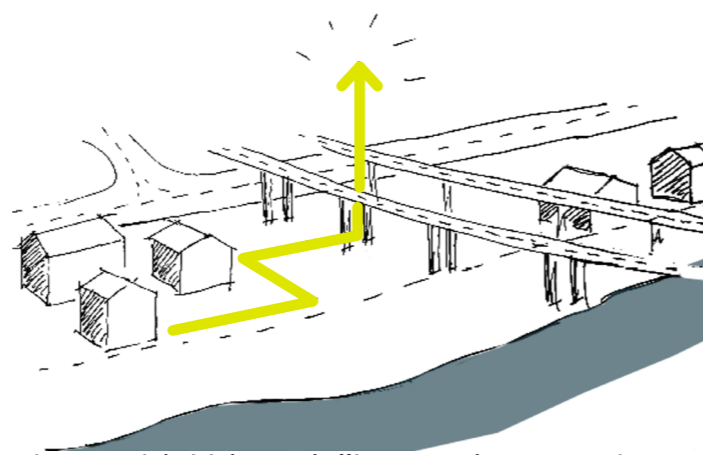
OPIS KONCEPTA

Projektom se predviđa izgradnja 'Kulturno-tehničkog centra' kao novog gradskog i kulturnog žarišta okupljanja i edukacije. U sebe integrira svakodnevni život i postojeću kulturnu scenu grada Solina, potiče razvoj postojećih kulturnih aktivnosti, generira nastanak novih te postaje relevantan čimbenik razvoja grada, a nalazi se na atraktivnoj lokaciji koja potiče razvoj urbanosti Solina kroz sadržaje javnog karaktera. Tehnička kultura bi bila simbiozni sadržaj kulturnom. Danas je tehnička kultura sastavni dio opće kulture i realna kategorija suvremenog društva utemeljenog na znanstvenom i tehnološko-gospodarskom razvoju. Tehnička kultura je bitan dio sveukupnosti razvitka, temelj znanja, vještina i stavova. Time je ona ne samo razvojni nego i civilizacijski resurs. Tehnička kultura nužan je uvjet života i rada ljudi, razvoja gospodarstva, a time i čitava društva.

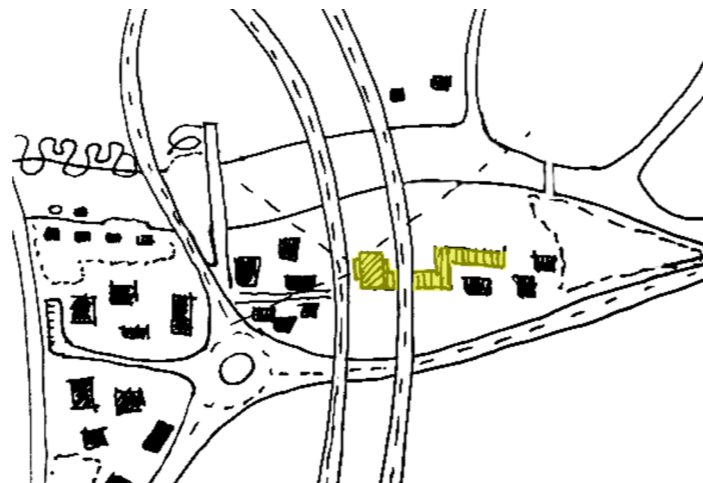
Kulturno-tehnički centar je prostor koji okuplja razne manifestacije, projekte i udruge i Solinu nudi infrastrukturu za kvalitetniji život stanovništva. U centru je moguće organizirati vikend tečajeve, terensku nastavu, različite tehničke/kreativne/informatičke radionice, ljetne i zimske škole, natjecanja, izložbe, smotre, usavršavanja, seminare, savjetovanja, okrugle stolove, susrete, škole natjecanja...

URBANISTIČKO RJEŠENJE

Oblik zgrade je proizašao iz niza nedostataka i smjernica prostora. Oblik nalikuje na zmiju te svojom dužinom zaklanja postojeću izgradnju koja je još okružena zelenim prstenom. Zgrada je pozicionirana paralelno sa rijekom te penetrira u zonu infrastrukture, prolazi ispod vijadukta te iskorištava zračni prostor infrastrukture gdje se lomi i vertikalno uzdiže 5 etaža.

Ulaz u objekt je smješten sa sjeverne strane, strane rijeke Jadro, a sa južne se odvija kolni promet, gdje je smješten gospodarski ulaz i parking s 35 predviđenih mjesta + 25 mjesta uz rub kolnika.

Kao što je već spomenuto, Solin nije ni urbana ni pak ruralna sredina, stoga potentnim oblikom i sadržajem omogućuje razvoj urbaniteta grada te postaje karakteristični 'landmark'.

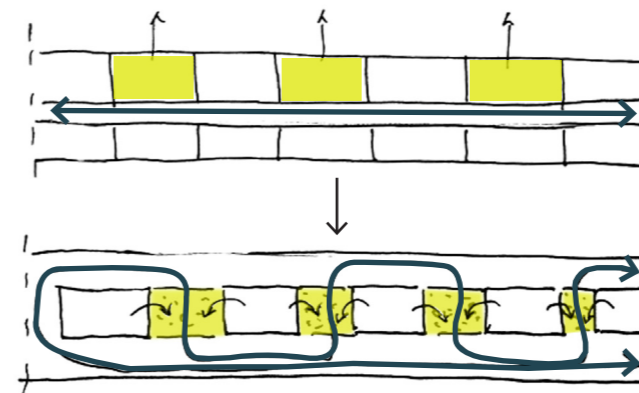
ARHITEKTONSKO OBLIKOVANJE

Projekt je osmišljen kao inkubator urbaniteta koji bi generirao razna kulturna i društvena događanja. Karakteristika projekta je dispozicija prostora otvorenog/zatvorenog tipa što čini prostor javnim /privatnim.

Ulaz je pozicioniran na sjevernoj strani građevine orijentiranoj prema rijeci Jadro, a naglašava ga oblik zgrade i vijadukt koji ima ulogu nadstrešnice (natkriveni trg, promenade ulaza). Prostor koji povezuje sve zatvorene prostorije ima ulogu javne ulice i može se koristiti neovisno o događajima u centru.

Sadržaj edukacije diktira pravocrtost i jednostavnost oblika. Smještena je u prizemlju te su učionice postavljene u sredini kraka, a komunikacije ih okružuju.

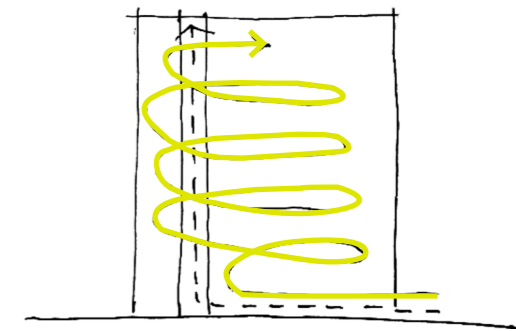
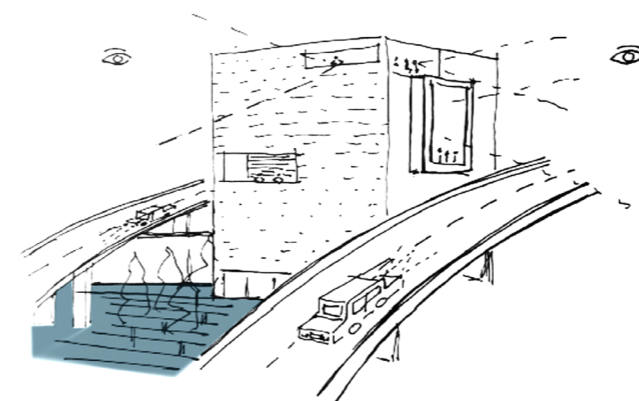
Tipologija edukacije slična je tipologiji shopping centra, učionice postaju izlog, a horizontalne komunikacije ulice (moguće zatvaranje zavjesama), te su introvertirane učionice bliske ideji mediteranskog prostora.

Učionice se mogu po potrebi spajati i odvajati panelima. One se koriste za radionice različitog oblika: modelarstvo, robotike, informatike, elektrotehnike, strojarstva, obrade materijala te kreativne likovne, filmske, foto-radionice; a kao dodatne aktivnosti tehničke kulture su i sportsko zabavne aktivnosti, stoga sportski tereni su smješteni uz objekt, a nenatkriveni trg ispred centra može održavati povremena sezonska događanja (sajmovi, koncerti, buvljaci, humanitarne organizacije...)

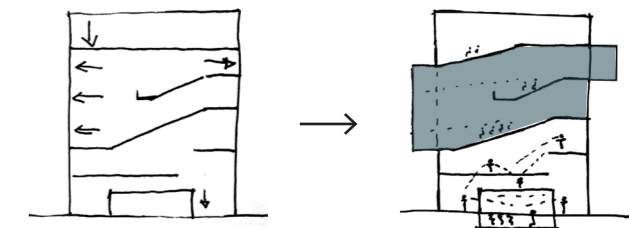
Filmski studio ima svoju odvojenu prostoriju koja se nalazi 1.5m izpod razine ulice, tako unutrašnja 'ulica' dobiva ulogu gledališta. Učionice su u svrhu tehničke kulture, stoga ne zahtijevaju južnu orijentaciju, tako da sa centralnim položajem, sa atrijima između učionica dobivaju dovoljno prirodnog svjetla. Iznad učionica nalaze se kabineti za predavače i prostori za individualni rad. Orijentirani su prema rijeci, ali dobivaju i južno osvjetljenje s visoko postavljenim otvorima.

Kubus kao landmark provlači temu arhitektonske promenade gdje je vizualna komunikacija omogućena preko voida koji vertikalno povezuje razne sadržaje čime se postiže jača interakcija korisnika.

U njemu su smješteni izložbeni prostor, koji je organiziran promenadom na dva nivoa, velika dvorana koja izlazi iz gabarita te probiva pročelja (istočno i zapadno) te na zadnjoj etaži medijateka, krovna terasa s caffe barom i tribinama.

Velika dvorana je orijentirana s jedne strane na kaštelanski zaljev a s druge na Gospin otok te se sastoji od dvije razine gledališta. Omogućava niz scenarija korištenja: pogled na kaštelanski zaljev tijekom predstave ili koncerta, moguće zatvaranje zavjesama ili panelima za kino projekcije, a gornje gledalište se može zatvoriti i transformirati u malu dvoranu, ovisno o potrebama.

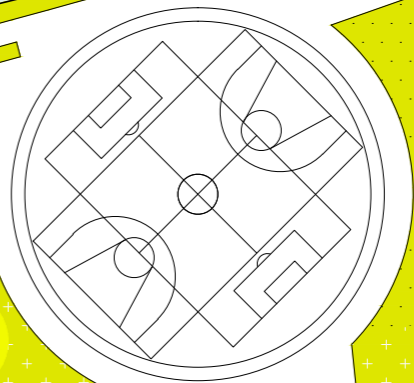
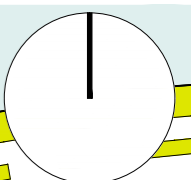
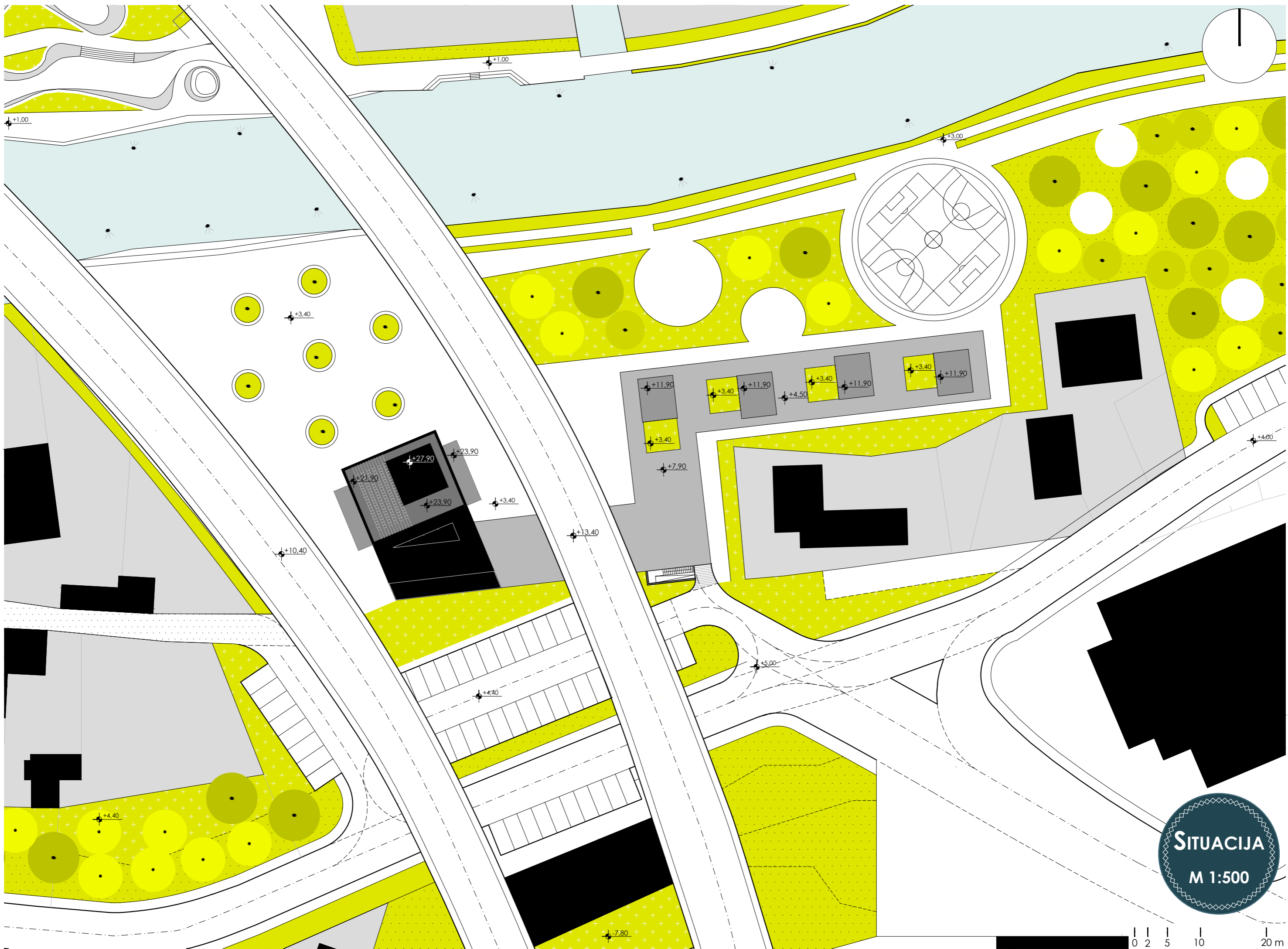

Na krovnoj terasi tribine prate nagib krova velike dvorane. Moguće projekcije i predavanja na otvorenom te panoramni pogled na kaštelanski zaljev, Salonu i Gospin otok. KTC je još jedan od načina širenja turističke ponude grada, uzimajući u obzir postojeće i buduće hotelske/hostelske objekte.

KONSTRUKCIJA I MATERIJALI

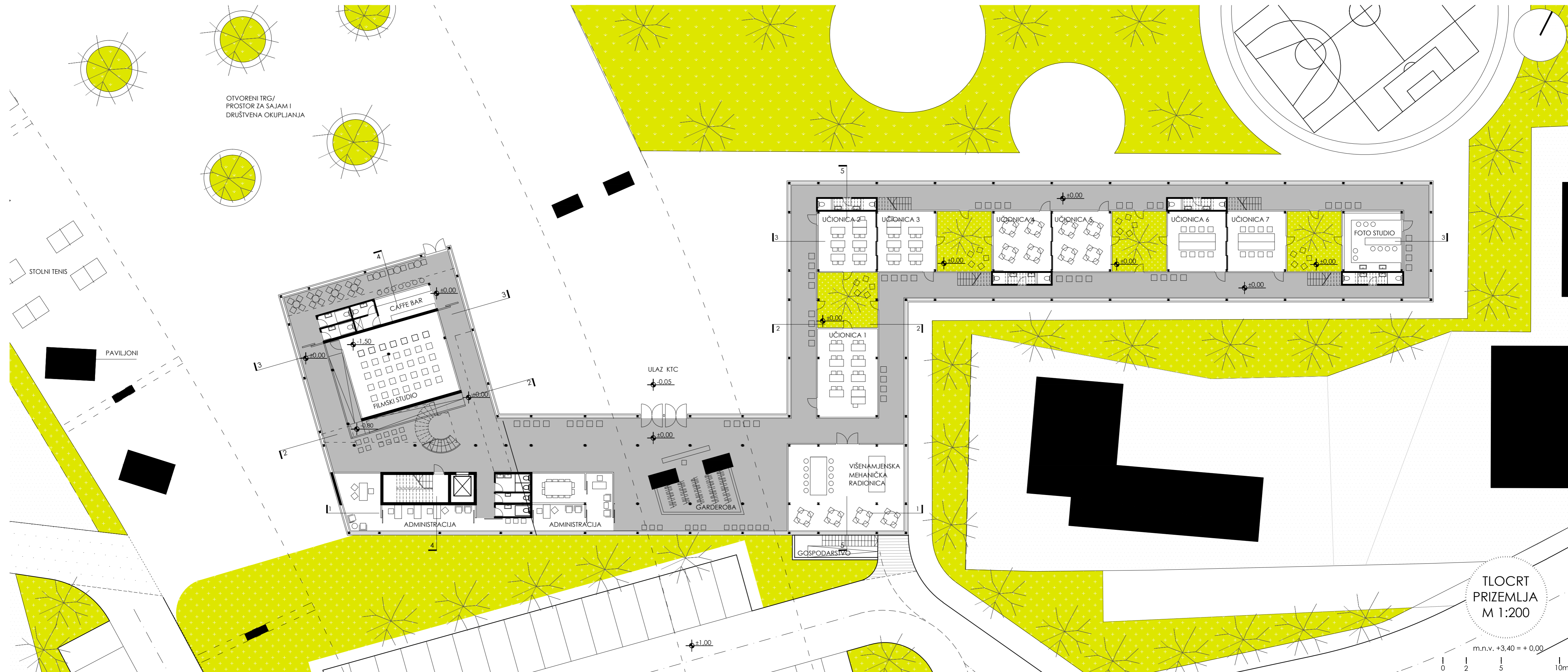
Karakteristika projekta je sklop čistih volumena koji naznačavaju silnice kretanja i formiraju vizualnu povezanost upotrebom čelične konstrukcije i stakla na pročeljima. S obzirom na lokalnu sredinu gdje je zgrada smještena i česte upotrebe rudimentarnih materijala kao postojećeg konvencionalnog pristupa gradnje i oblikovanja, upotrebom čelične konstrukcije, stakla i metalne mreže na pročeljima razbija se monotonija lokalne sredine.

Kao dodatni 'touch' južna i sjeverna fasada su media fasade koje čine zgradu prepoznatljivim 'landmark-om', što može biti profitabilno sa strane marketinga (i neke tvrtke) i ekonomske sa strane centra.

SITUACIJA
M 1:500

OTVORENI TRG/
PROSTOR ZA SAJAM I
DRUŠTVENA OKUPLJANJA

STOLNI TENIS

PAVILJONI

FILMSKI STUDIO

CAFFE BAR

ADMINISTRACIJA

ADMINISTRACIJA

GARDEROBA

ULAZ KTC

VIŠENAMJENSKA
MEHANIČKA
RADIONICA

GOSPODARSTVO

UČIONICA 2

UČIONICA 3

UČIONICA 4

UČIONICA 5

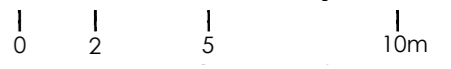
UČIONICA 6

UČIONICA 7

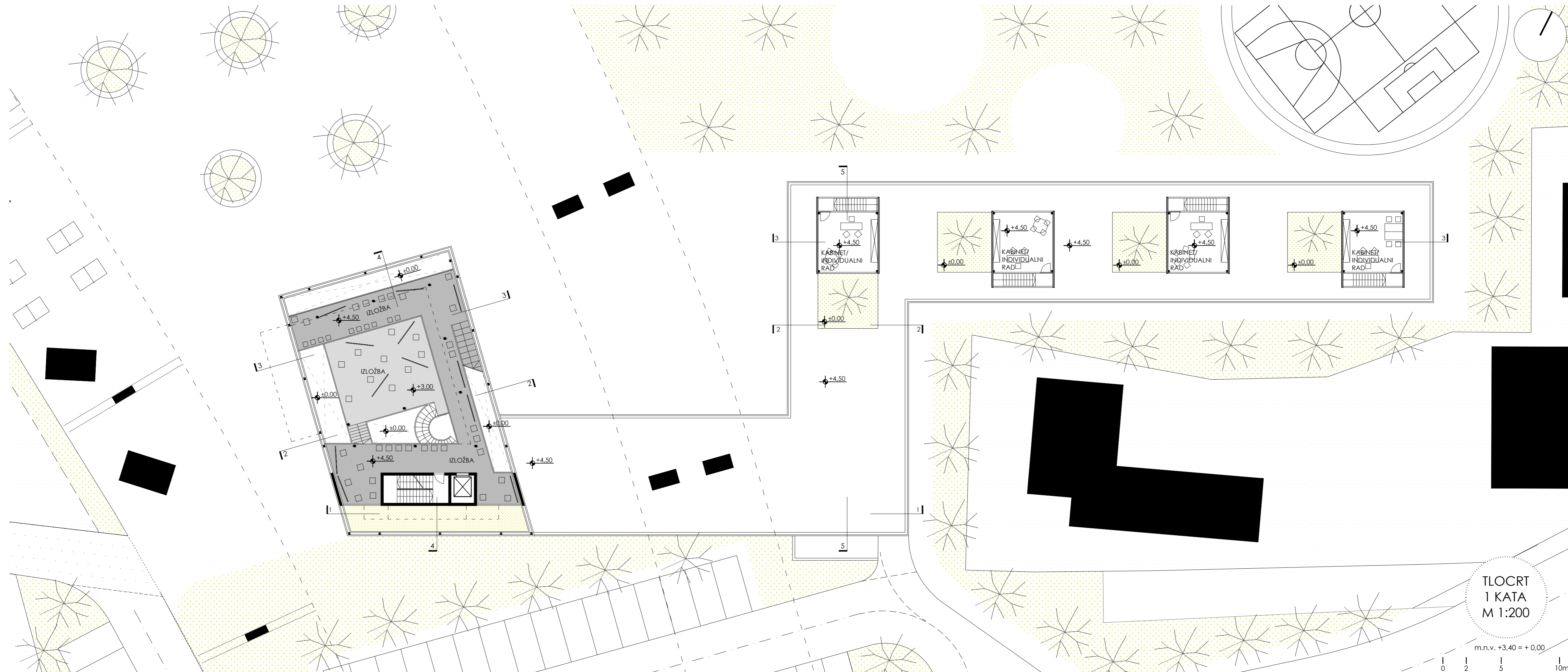
FOTO STUDIO

TLOCRT
PRIZEMLJA
M 1:200

m.n.v. +3,40 = +0,00

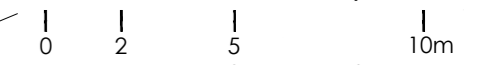

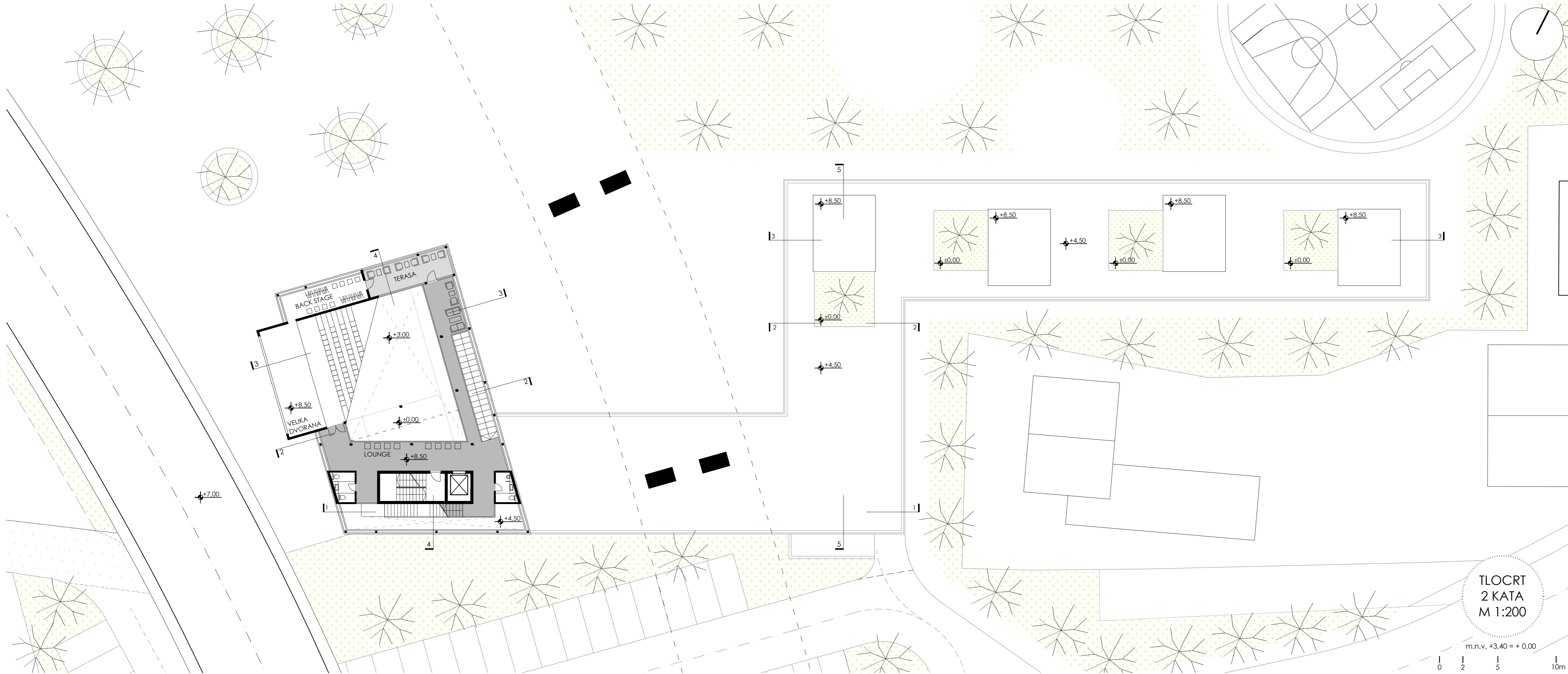

TLOCRT
1 KATA
M 1:200

m.n.v. +3.40 = +0.00

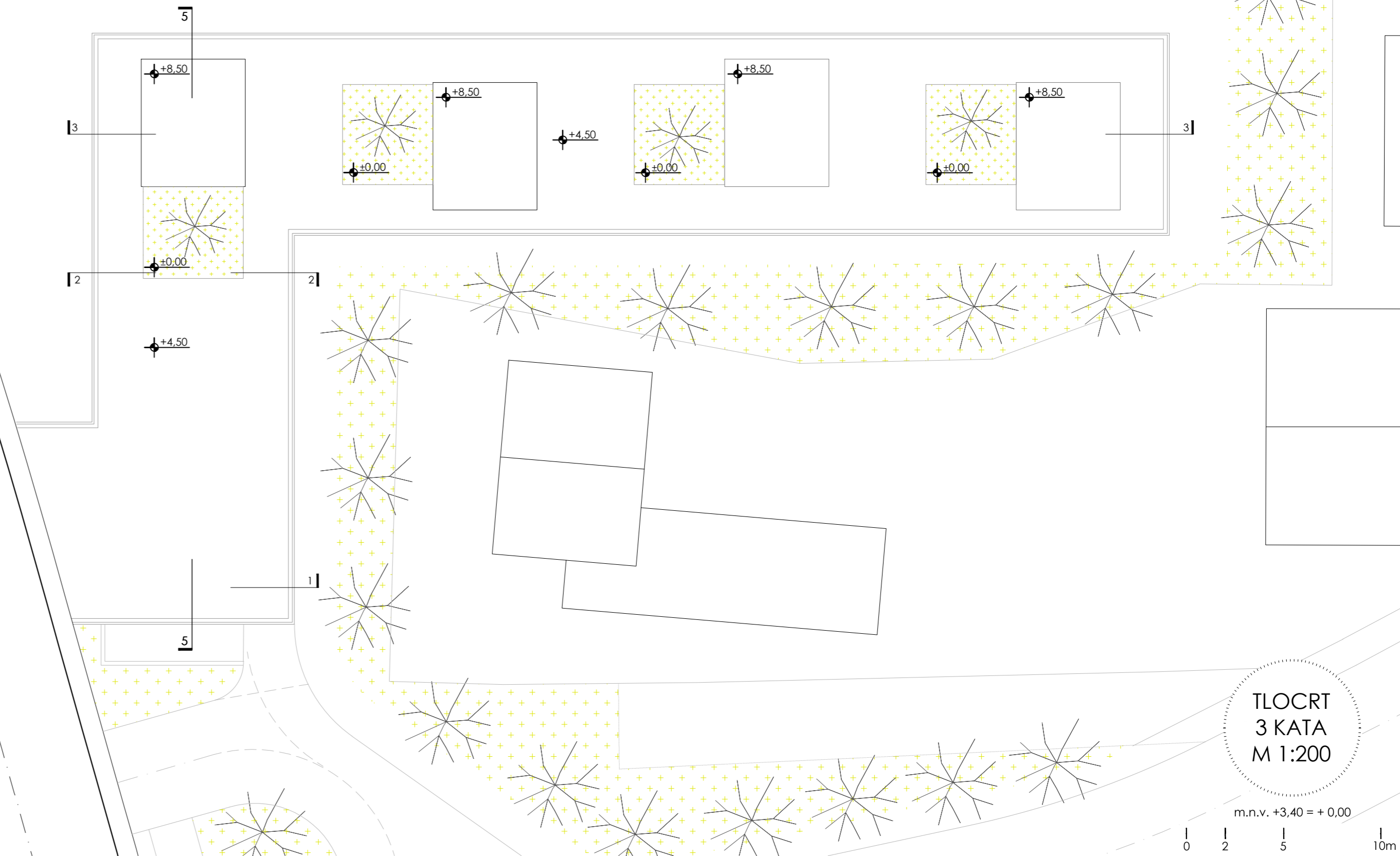
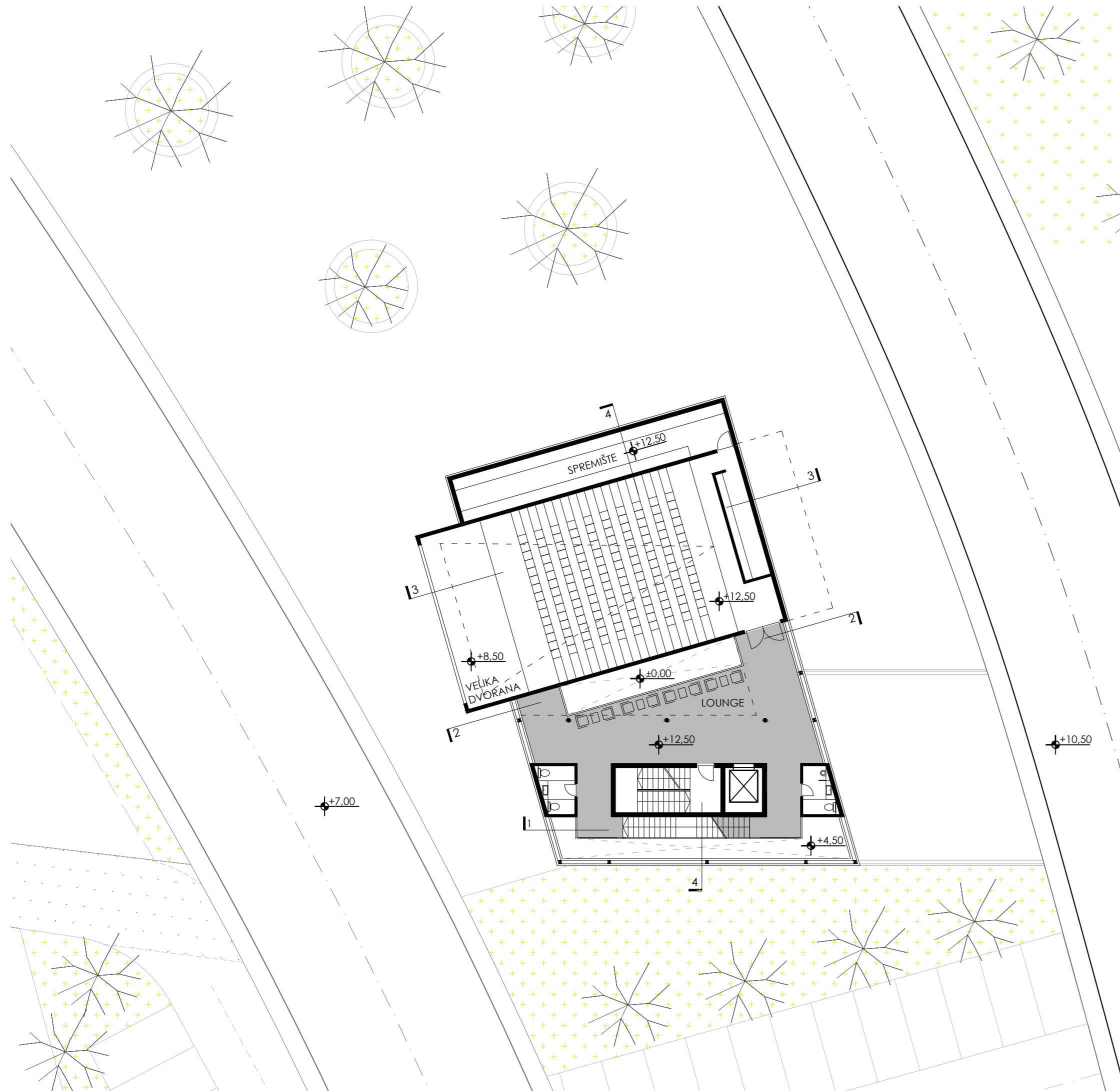

TLOCRT
2 KATA
M 1:200

m.n.v. +3.40 = +0.00

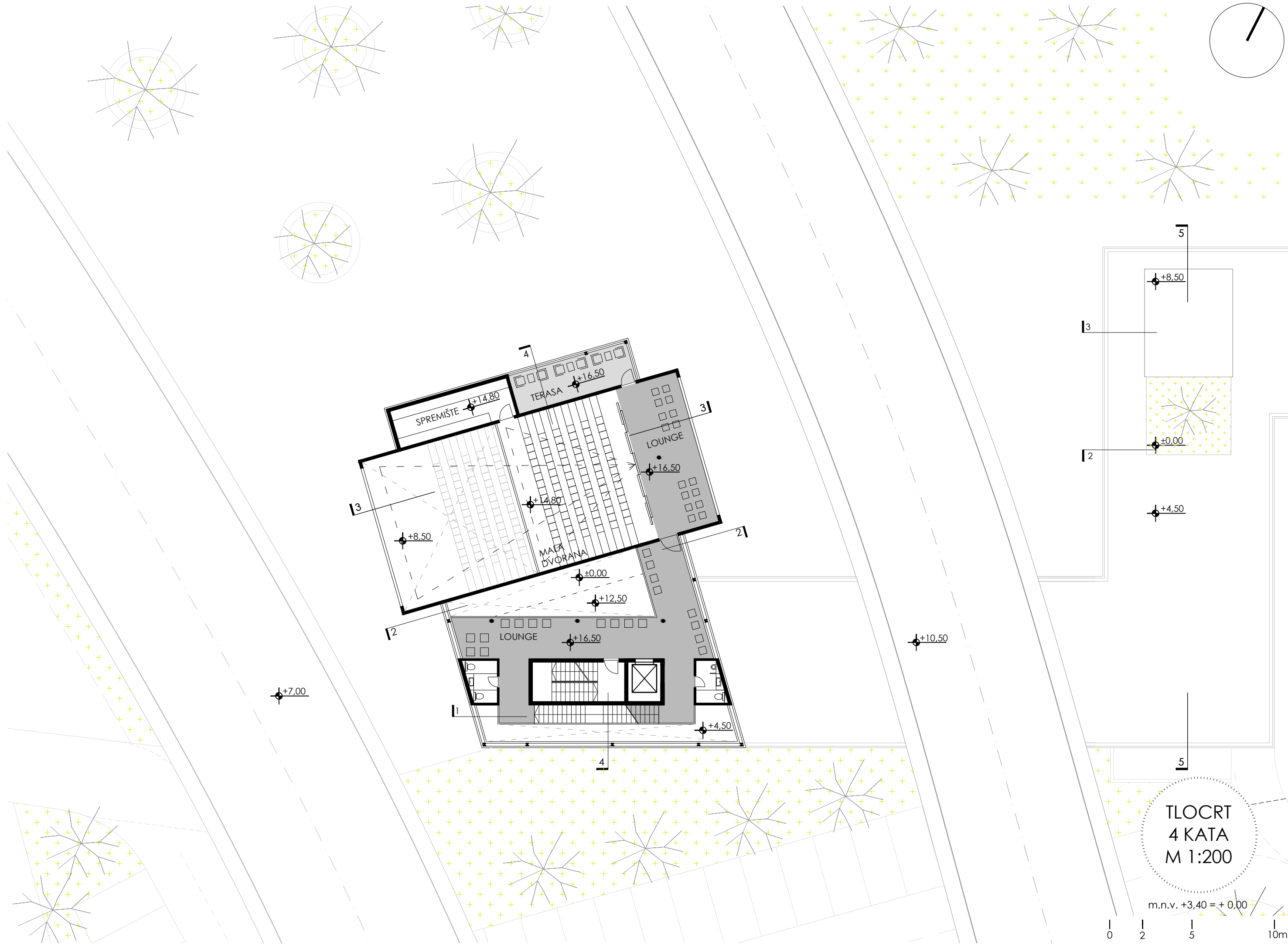

TLOCRT
3 KATA
M 1:200

m.n.v. +3,40 = + 0,00

SPREMIŠTE ± 14.80

TERASA ± 16.50

LOUNGE ± 16.50

MALA DVORANA

± 14.80

± 0.00

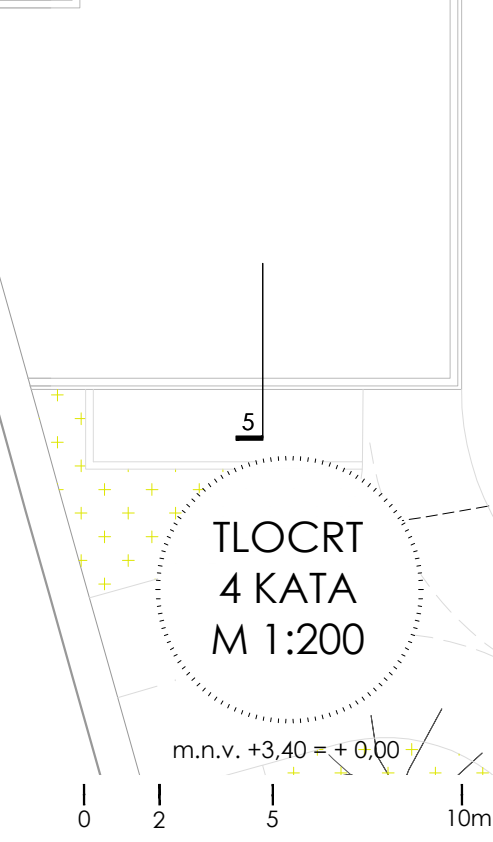
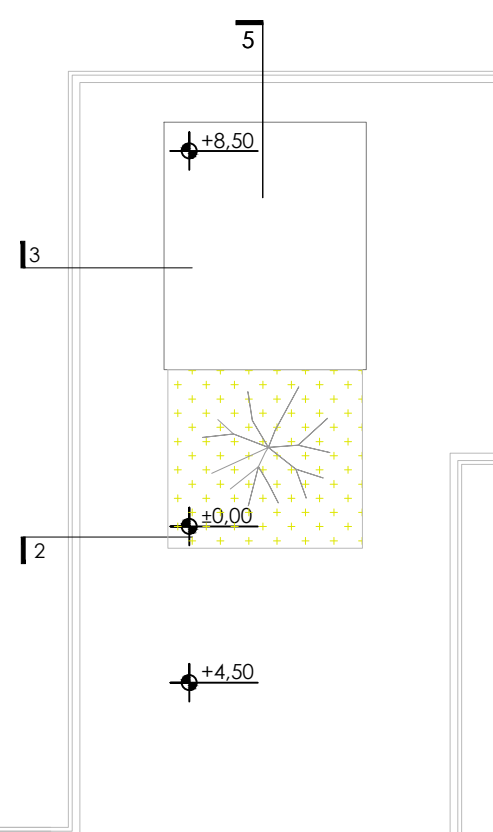
± 12.50

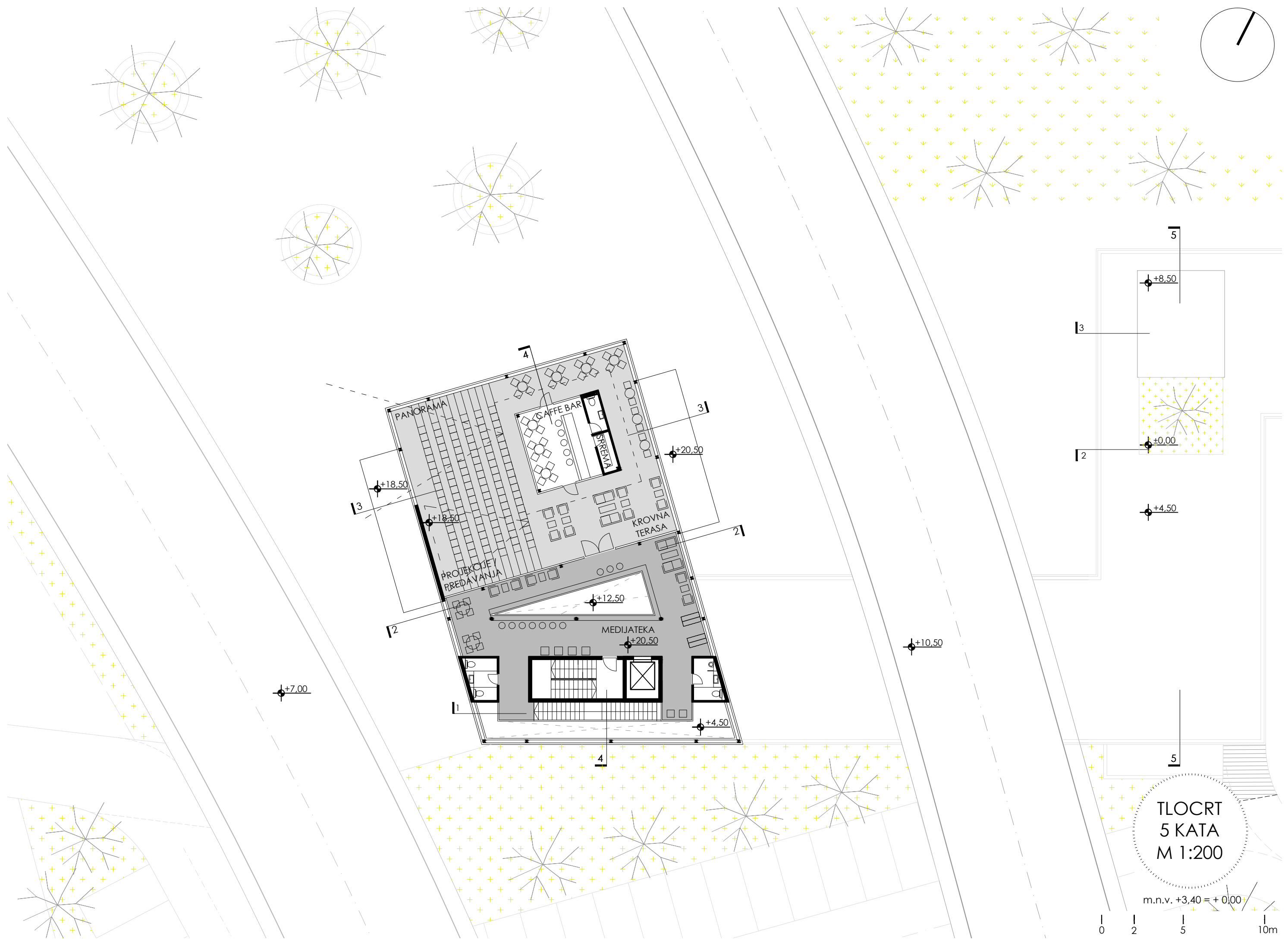
LOUNGE ± 16.50

± 4.50

± 10.50

± 7.00

PANORAMA

KAFFE BAR

SPREMA

PROJEKCIJE
PREDAVANJA

MEDIJATEKA

+20,50

+4,50

KROVNA
TERASA

+12,50

+18,50

+18,50

+20,50

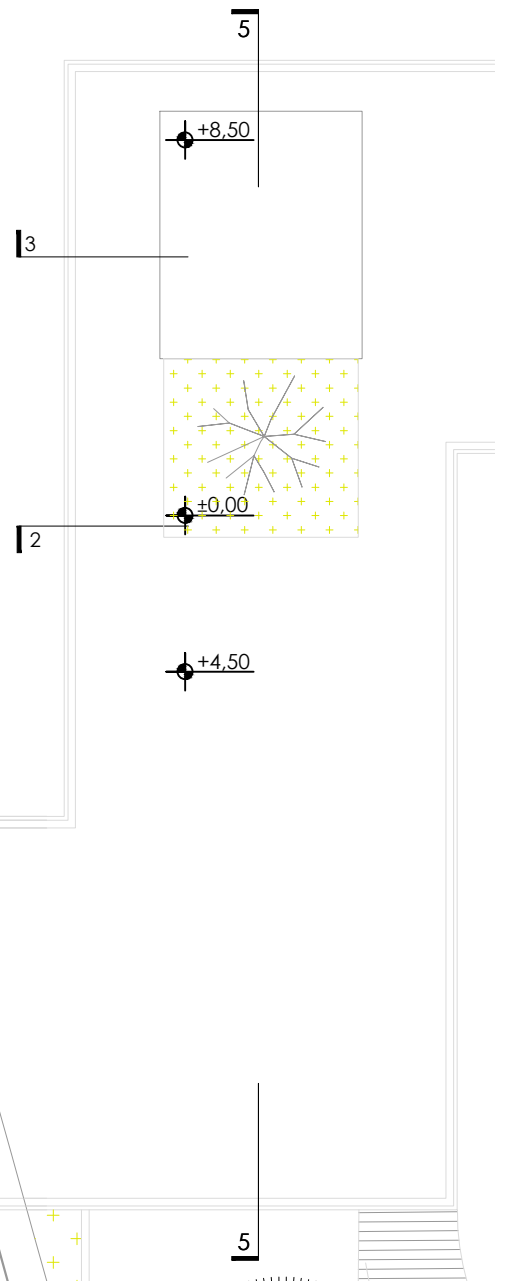
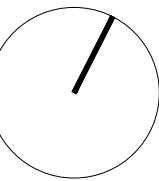
+7,00

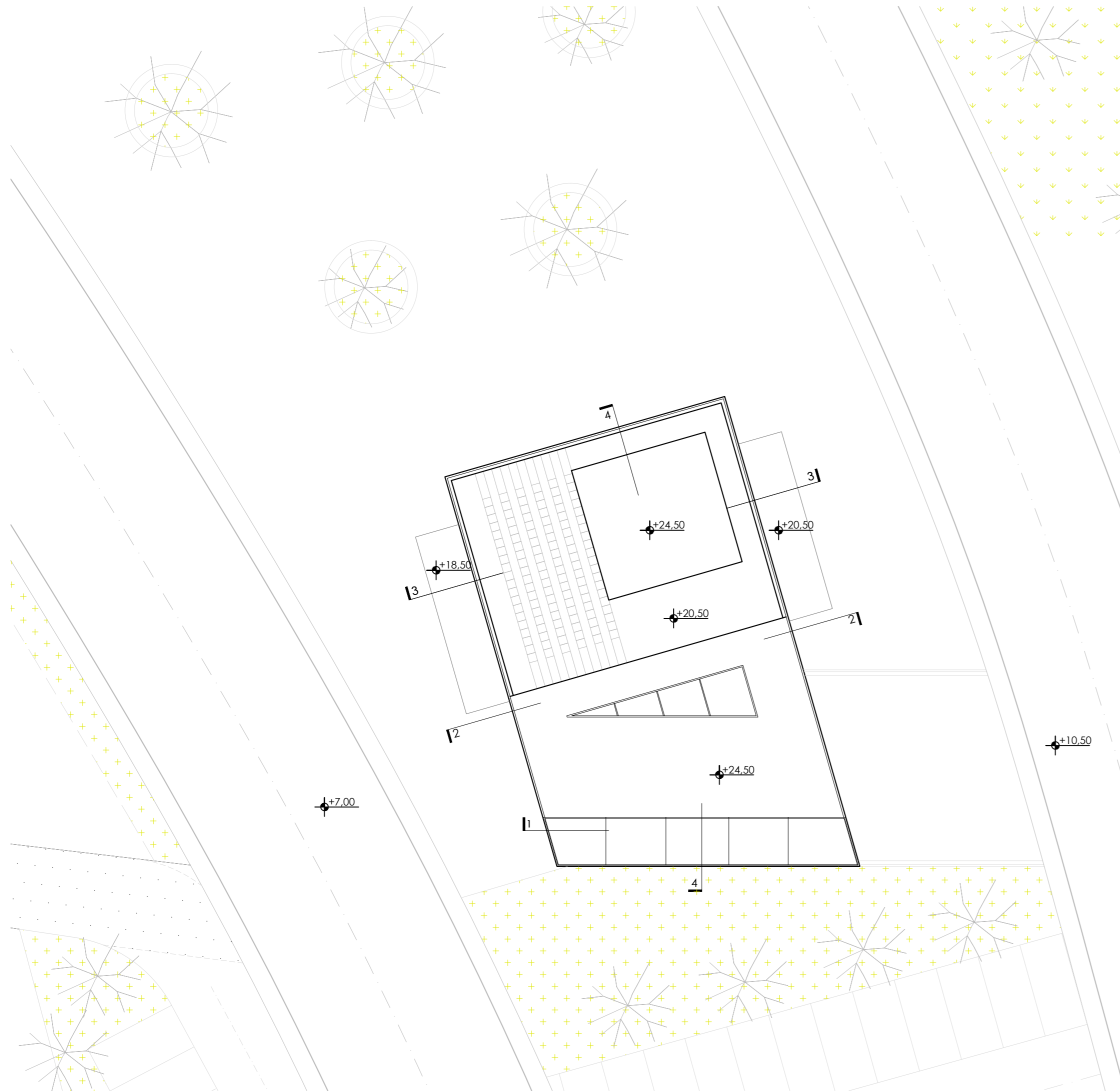
+10,50

TLOCRT
5 KATA
M 1:200

m.n.v. +3,40 = +0,00

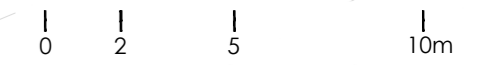
0 2 5 10m

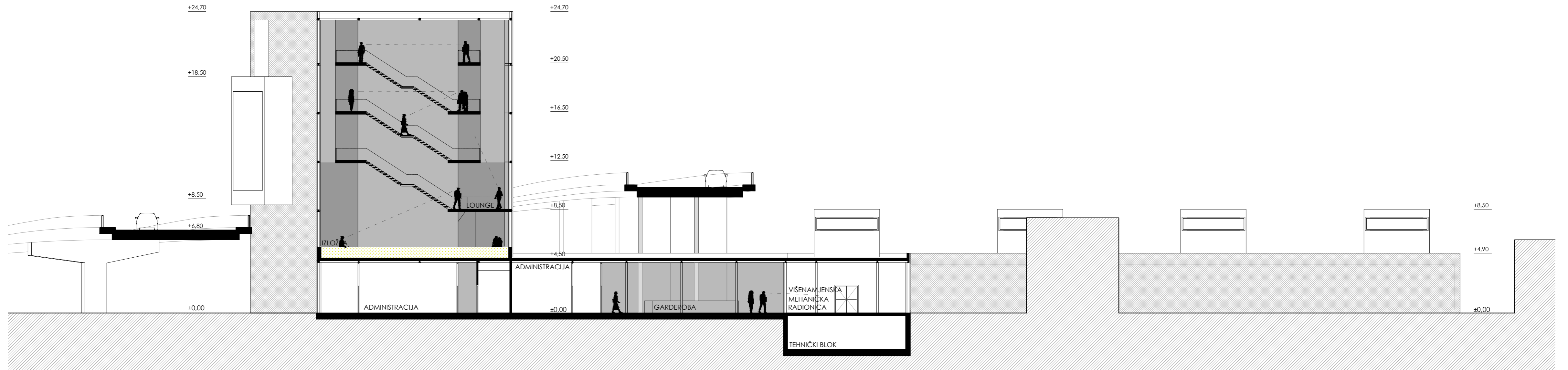

TLOCRT
KROVA
M 1:200

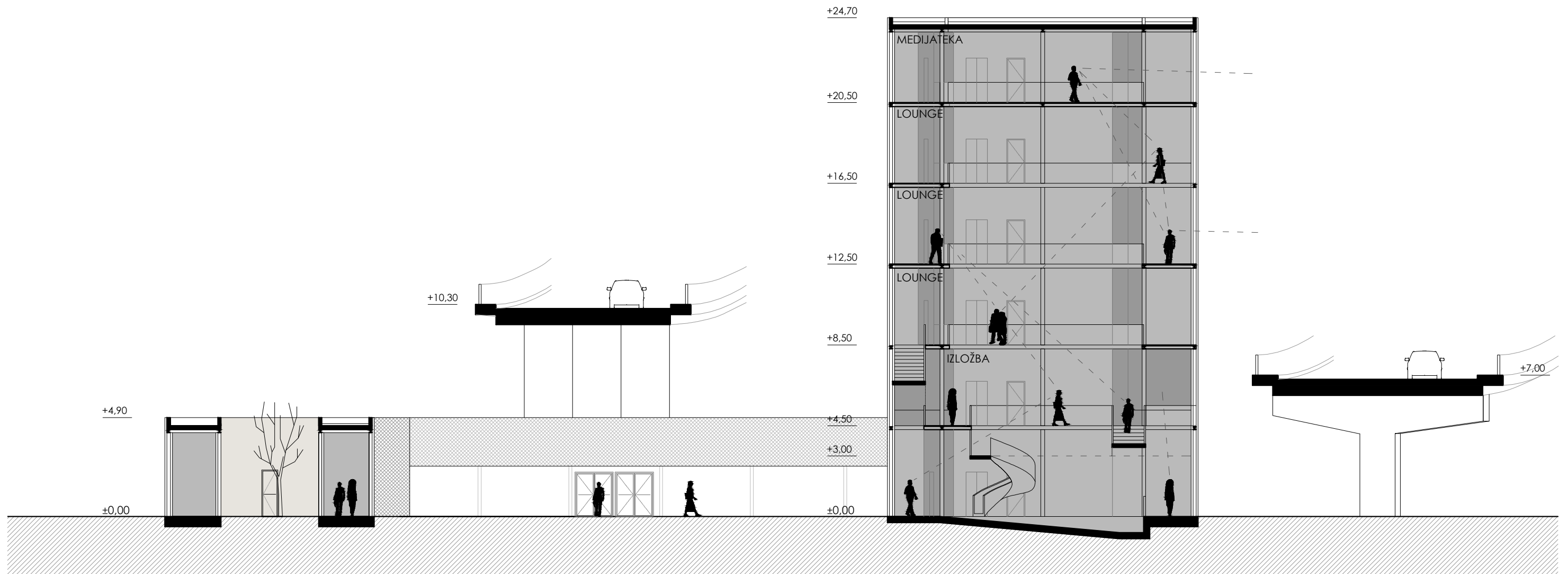
m.n.v. +3,40 = + 0,00

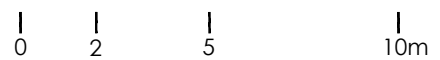
PRESJEK
1-1
M 1:200

m.n.v. +3,40 = + 0,00
0 2 5 10m

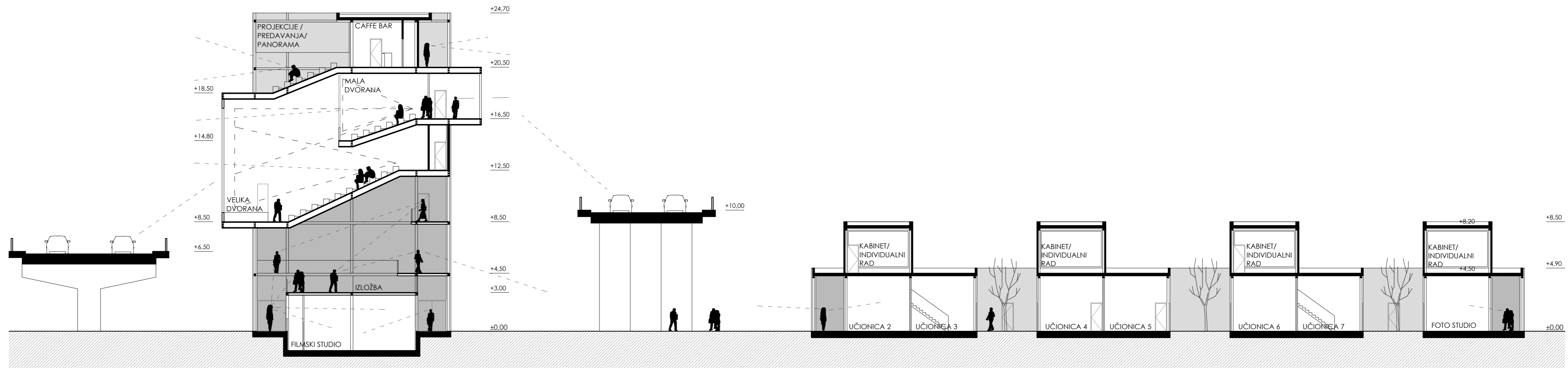

PRESJEK
2-2
M 1:200

m.n.v. +3,40 = +0,00

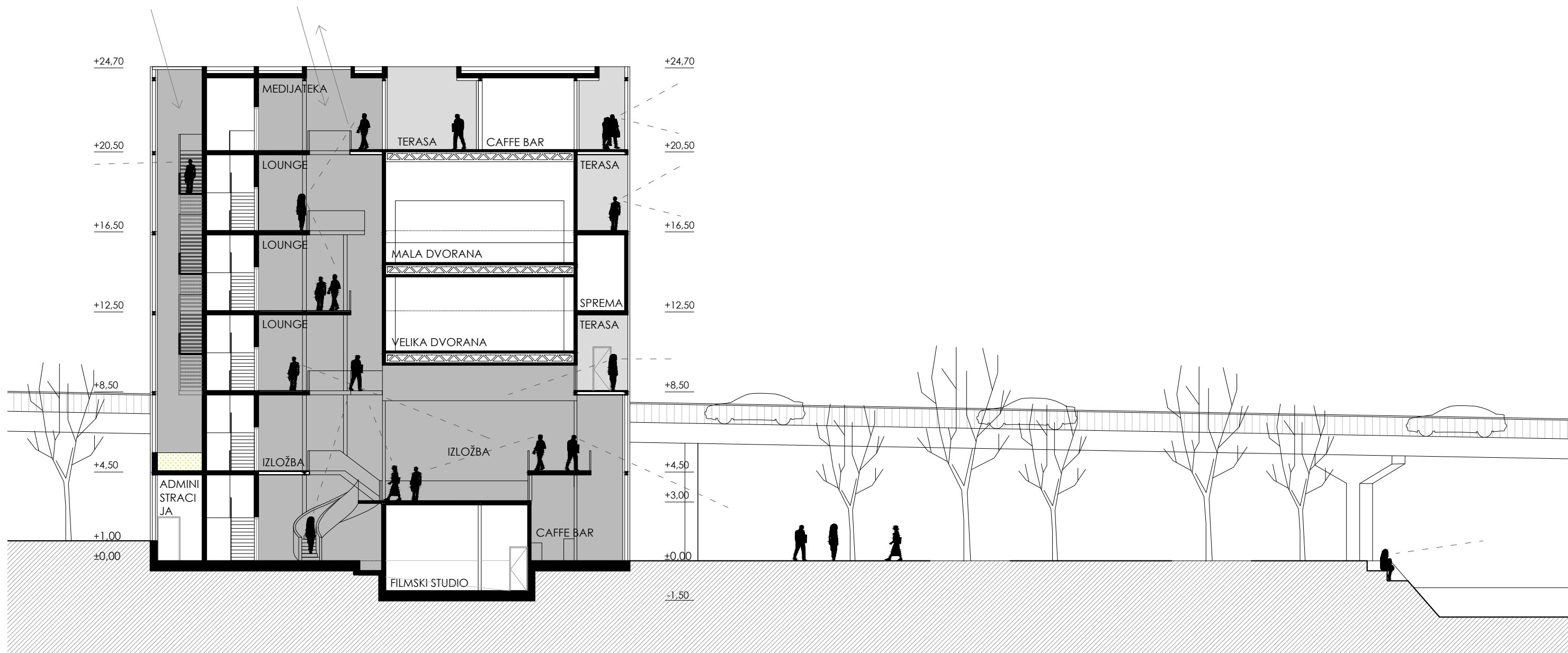

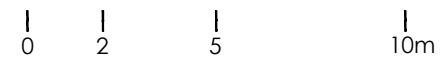
PRESJEK
3-3
M 1:200

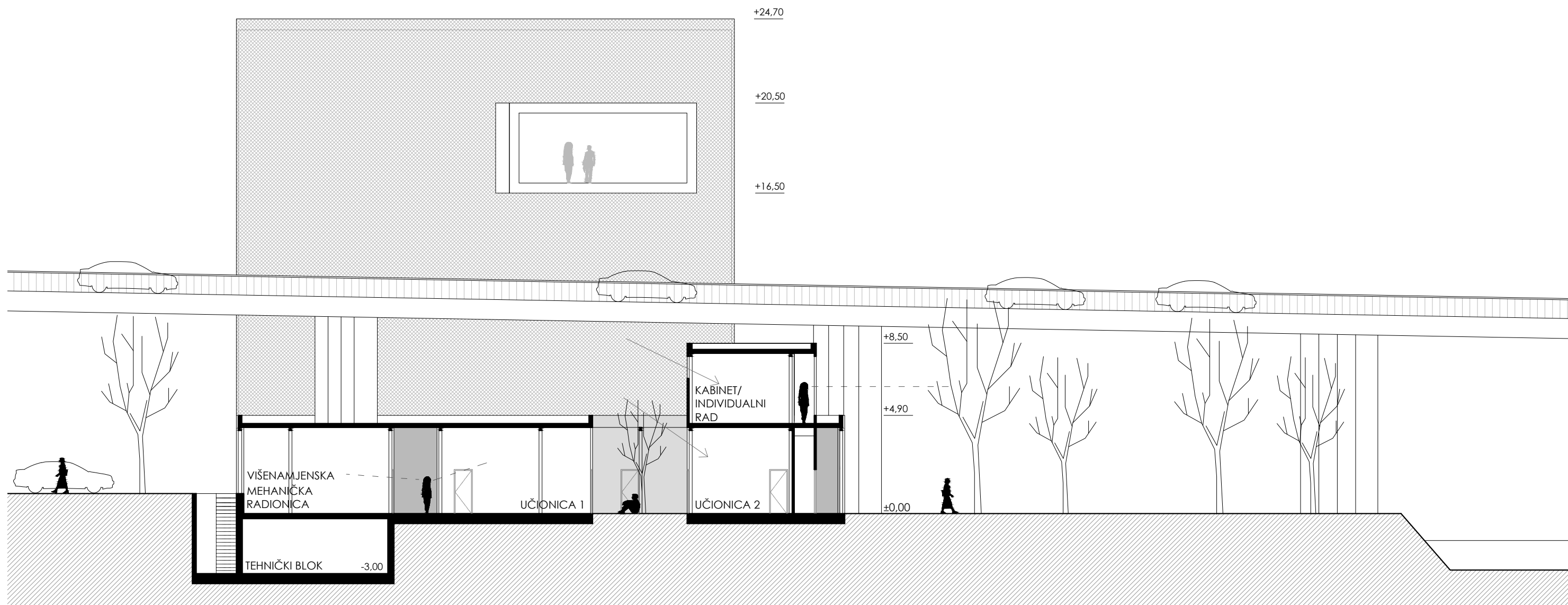
m.n.v. +3,40 = + 0,00
1:0 1:2 1:5 1:10m

PRESJEK
4-4
M 1:200

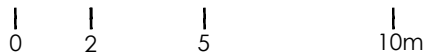
m.n.v. +3,40 = +0,00

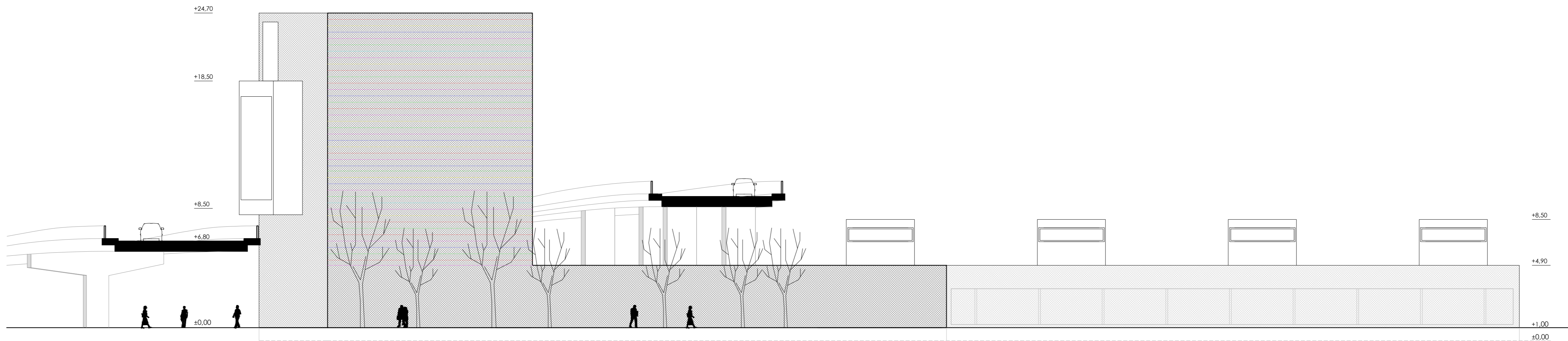

PRESJEK
5-5
M 1:200

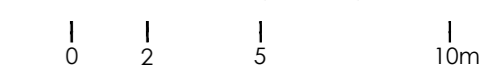
m.n.v. +3,40 = + 0,00

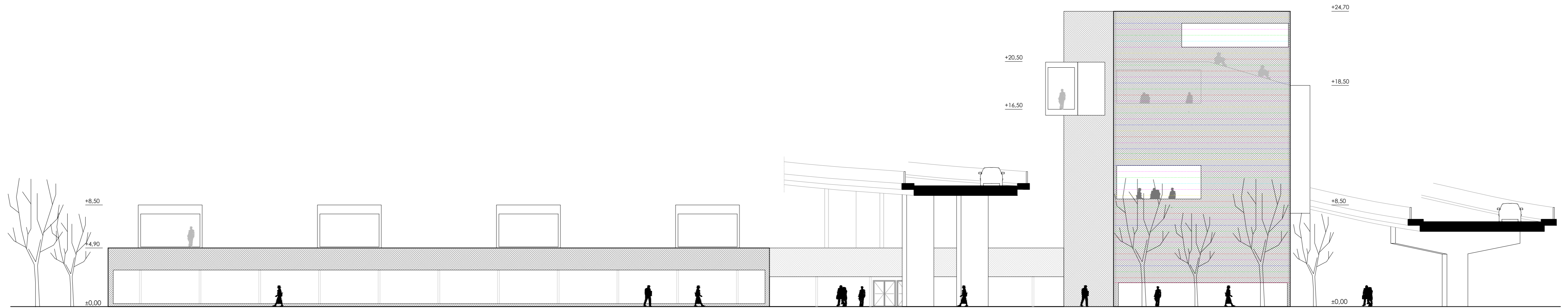

JUŽNO
PROČELJE
M 1:200

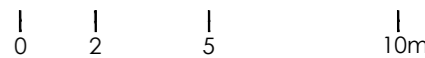
m.n.v. +3,40 = + 0,00

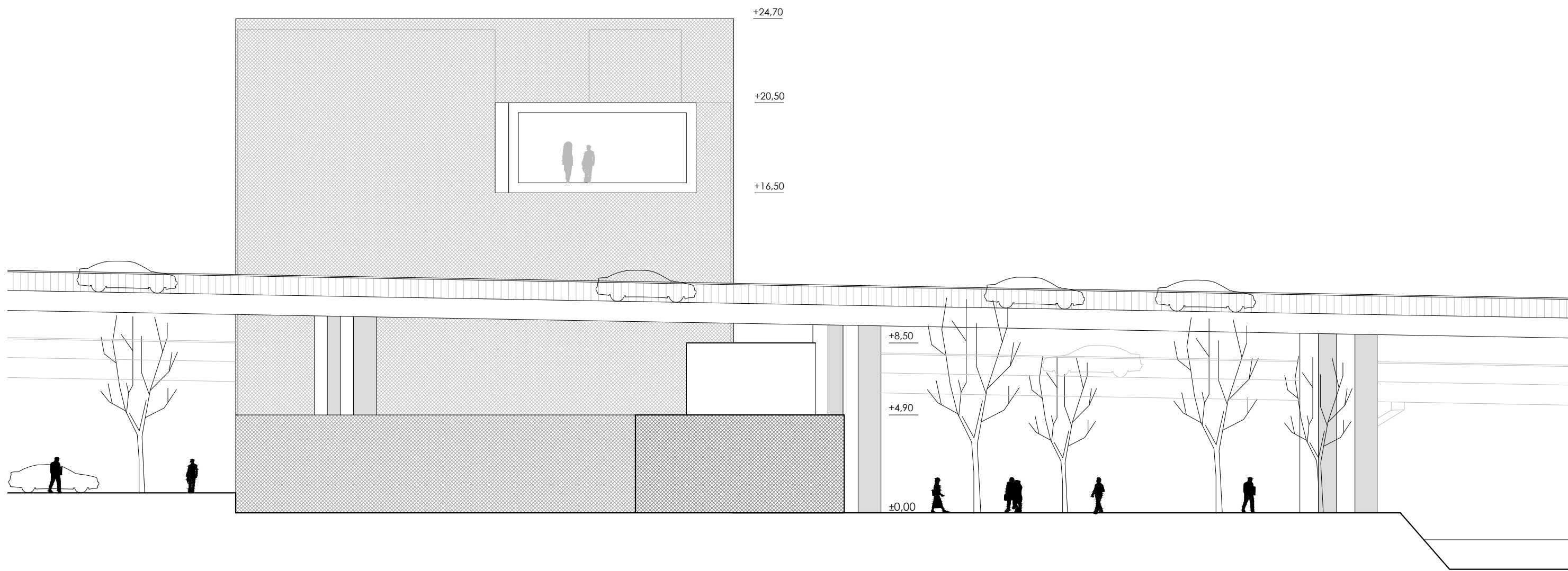

SJEVERNO
PROČELJE
M 1:200

m.n.v. +3,40 = + 0,00

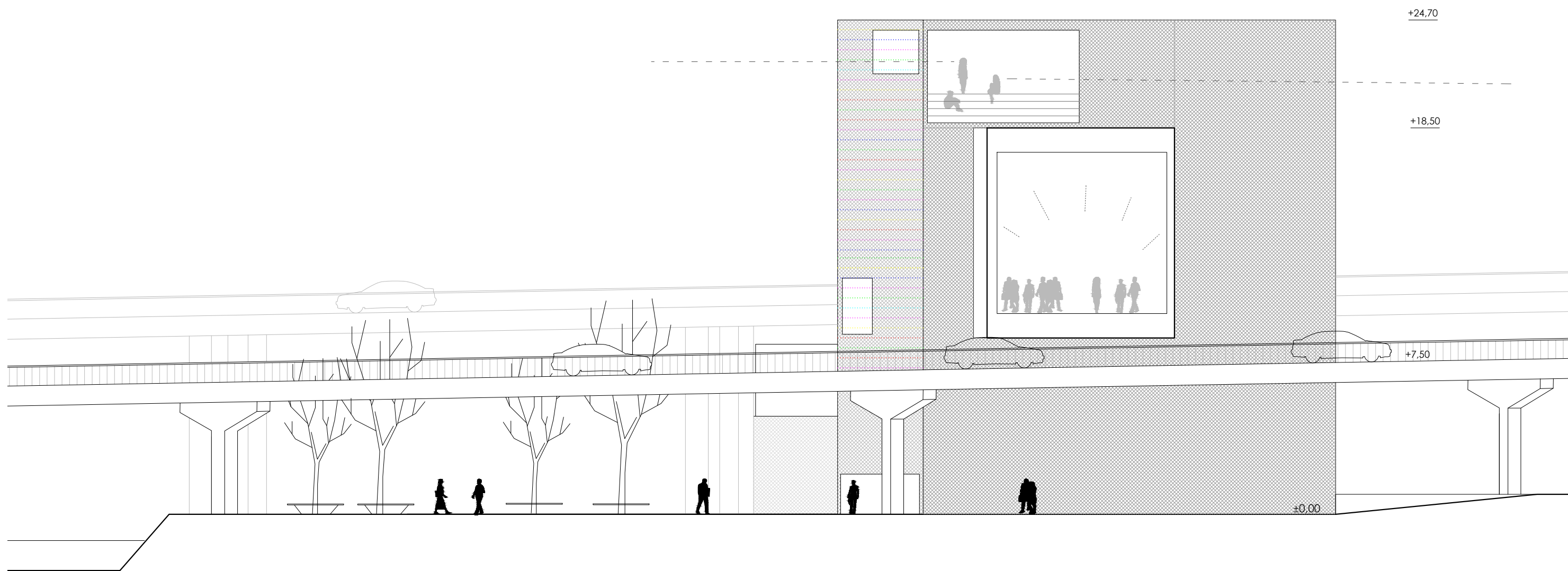

ISTOČNO
PROČELJE
M 1:200

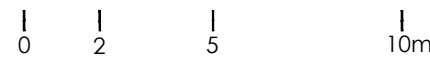
m.n.v. +3,40 = +0,00

ZAPADNO
PROČELJE
M 1:200

m.n.v. +3,40 = +0,00

ETAŽA -3,00

- tehnički blok 76m2

ETAŽA -1,50

- filmski studio 64 m2

ETAŽA ±0,00

- edukacija - učionica 1 40 m2
  - učionica 2 25 m2
  - učionica 3 25 m2
  - učionica 4 25 m2
  - učionica 5 25 m2
  - učionica 6 25 m2
  - učionica 7 25 m2
  - foto studio 25 m2
  - sanitarija 20 m2
- atrij (ukupno) 100 m2

- višenamjenska mehanička radionica 75 m2
- recepcije + garderoba 35 m2
- administracija 75 m2
- caffe bar 67 m2
- ukupno komunikacije 651 m2

ETAŽA +3,00

- izložbeni prostor 68 m2

ETAŽA +4,50

- izložbeni prostor 132 m2
- komunikacije 55 m2
- zračni prostor 75 m2
- edukacija - kabinet 1 35 m2
  - kabinet 2 35 m2
  - kabinet 3 35 m2
  - kabinet 4 35 m2

ETAŽA +8,50

- lounge 80 m2
- terasa 18 m2
- pozornica 47 m2
- back stage 18 m2
- komunikacije 35 m2
- sanitarije 11 m2
- zračni prostor 140 m2

ETAŽA +12,50

- lounge 84 m2
- velika dvorana 165 m2
- spremište 34 m2
- komunikacije 35 m2
- sanitarije 11 m2
- zračni prostor 34 m2

ETAŽA +16,50

- lounge 103 m2
- terasa 18 m2
- mala dvorana 70 m2
- spremište 18 m2
- komunikacije 35 m2
- sanitarije 11 m2
- zračni prostor 50 m2

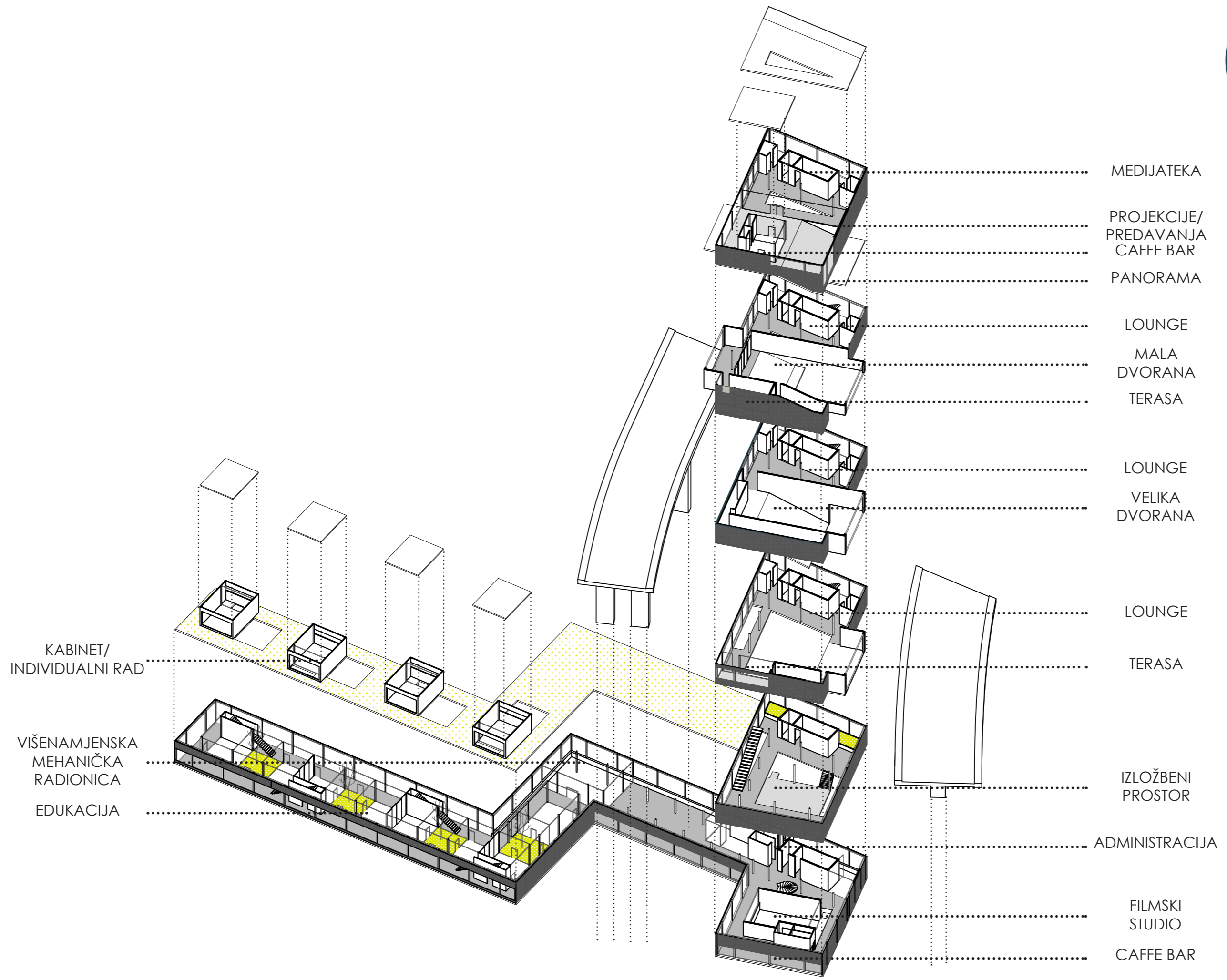
ETAŽA +20,50

- medijateka 85 m2
- komunikacije 35 m2
- sanitarije 11 m2
- zračni prostor 32 m2
- krovna terasa 74 m2
- caffe bar 27 m2
- tribine (panorama/projekcije) 74 m2

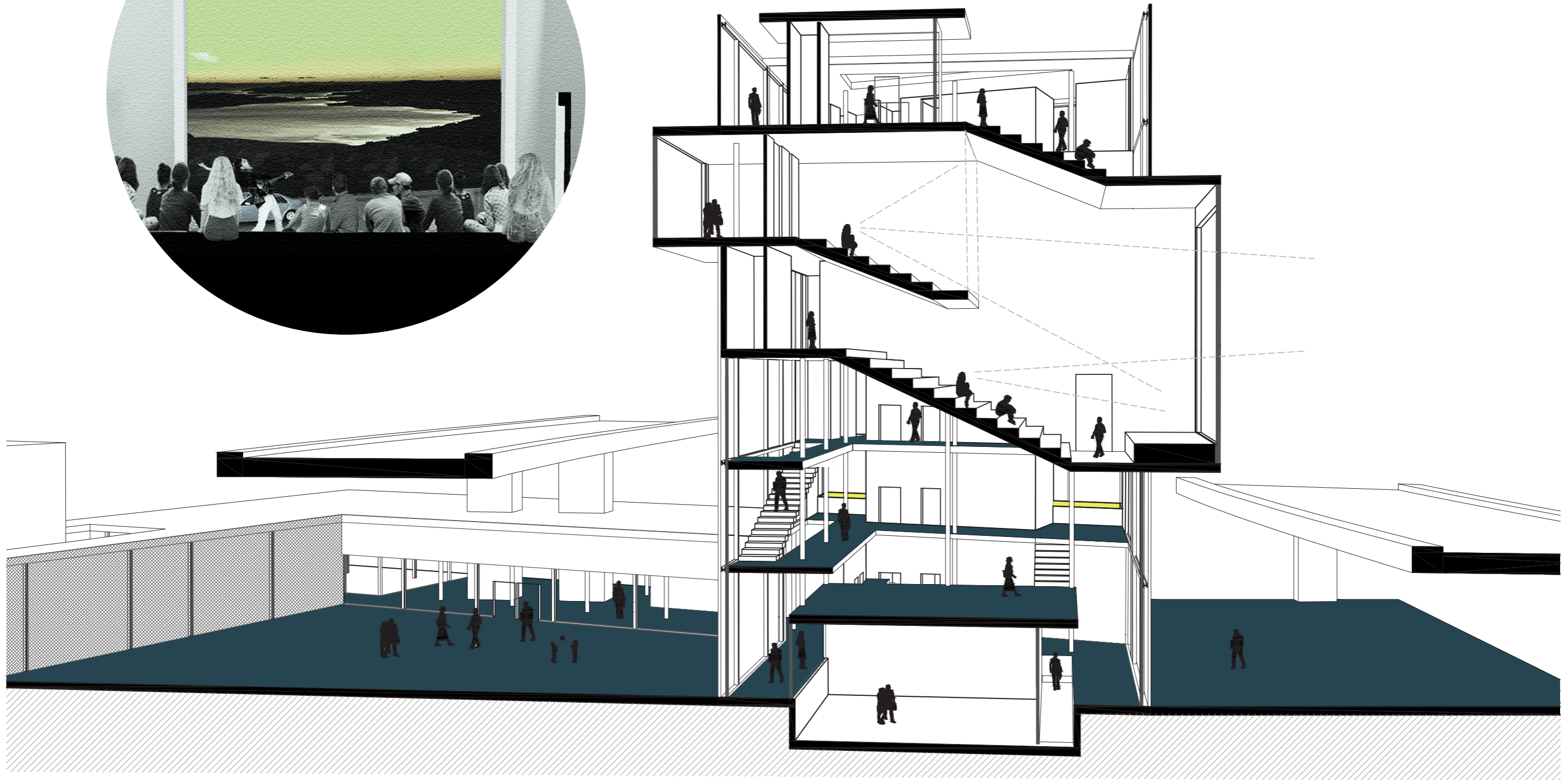
UKUPNO

3203 m2

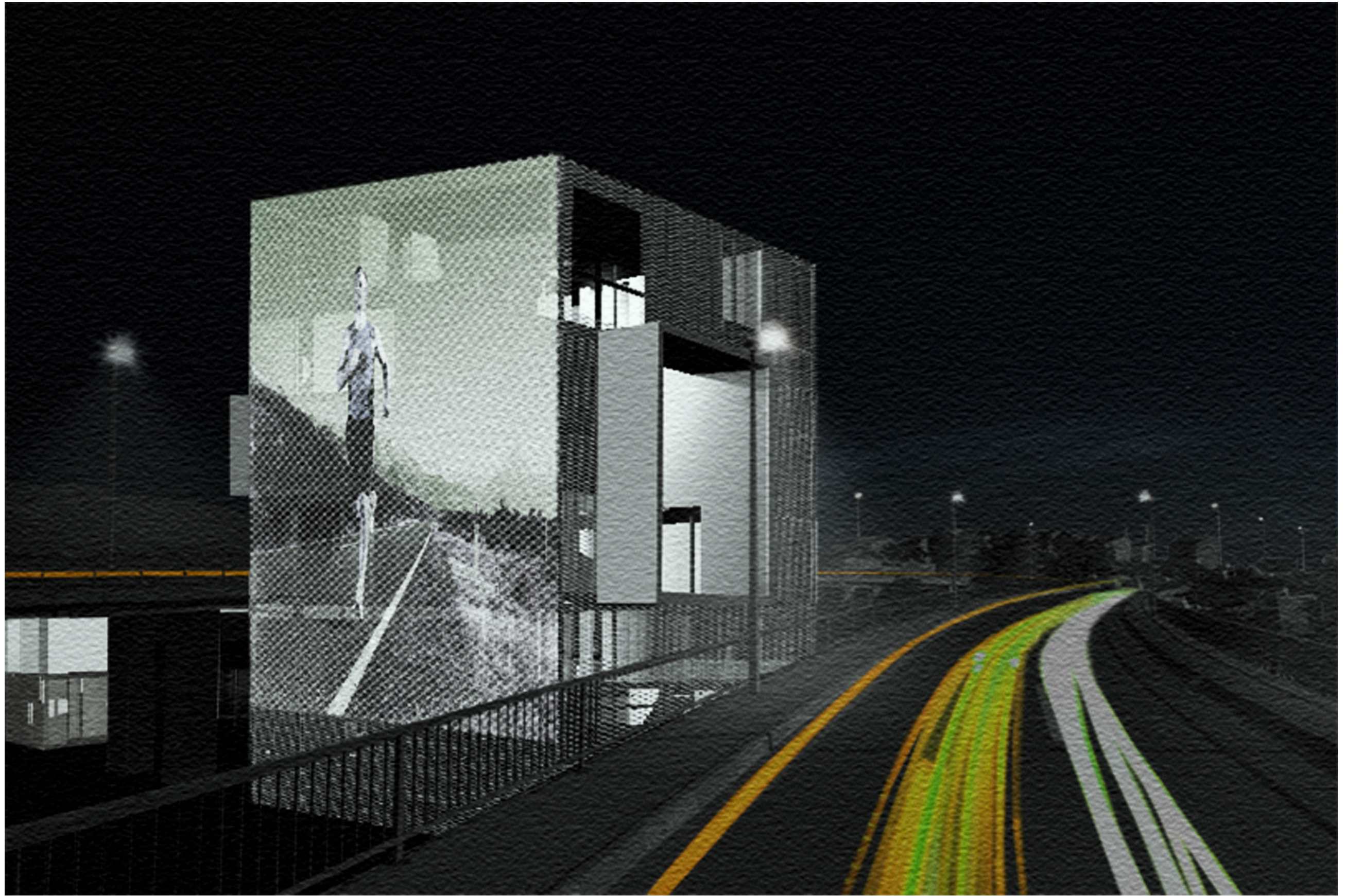

PERSPEKTIVNI
PRESJEK

ZAHVALE

mentoru N.Keziću, komentorici
A.Šverko te Arsenu, Hakli, Đurđi ,sestri i
Ivaniševićima na potpori